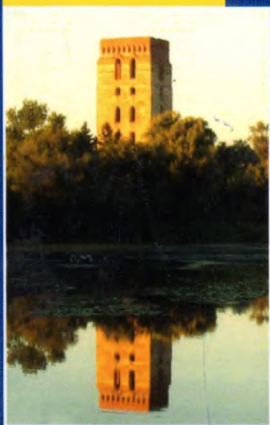

92.5
K14

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ
І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

2009

92.5
K17

Управління культури, туризму і курортів
Хмельницької облдержадміністрації

Хмельницька обласна
універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського

Календар

знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2009 рік

1105407

Хмельницький
2008

П1033-2009

Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2008. – 112 с.

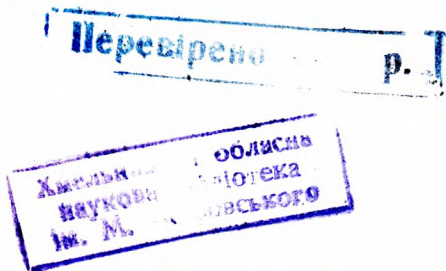
Видання публікується обласною універсальною науковою бібліотекою щорічно. До деяких дат (позначені астериском) додаються інформаційні довідки та вибіркові списки тематичної літератури з фонду бібліотеки. Частина довідок – редактовані авторські статті.

Адресується широкому загалу, зокрема, працівникам культури, освіти.

Друкується за рішенням Науково-редакційної ради Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського.

Укладачі: *Мельник В.О.,
Борейко В.М.,*

Відповідальна за випуск: *Синиця Н.М.*

© Автори статей, 2008

© Хмельниц. ОУНБ ім. М.Островського, 2008

Знаменні і пам'ятні дати

Ніщо не має вкрити таємниця
У книзі вічності земних творінь.
І кожному з прийдешніх поколінь
Свій рід у пам'яті носить годиться.

П.Карась

Січень

- 1   **70** років з дня народження *Ігоря Юрійовича Гаєришкевича* – фахівця у галузі інформаційних технологій, професора відділу інформаційних систем і центру комп'ютерних наук Технологічного університету в Сідней. Народився у с. Чернява Волочиського р-ну;

65 років з дня народження *Миколи Федоровича Федунця* – відомого поета, заслуженого працівника культури України, лауреата Міжнародної літературної премії ім. І. Кошелівця, обласних премій ім. Т. Шевченка, ім. В. Булаєнка, міської ім. Б. Хмельницького. Народився у с. Сушівці Білогірського р-ну. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004);

50 років з дня народження *Олександра Івановича Ємця* (1959–2001) – психолога, юриста, політичного і державного діяча, радника Президента України з політично-правових питань (1992 – 1998). Народився у с. Велика Медведівка Шепетівського р-ну.

- 2   **135** років з дня народження *Василя Біднова* (1874–1935) – історика церкви, професора богословського факультету Кам'янець-Подільського державного університету (1919–1920);

65 років з дня народження *Віктора Омеляновича Гуцала* – головного диригента і художнього керівника Національного оркестру українських народних інструментів, народного артиста УРСР, лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Требухівці Летичівського р-ну.

- 3   **70** років з дня народження *Ніни Петрівни Болобан* – заслуженої артистки УРСР. Працювала у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського (1964–1971);

60 років з дня народження *Андрія Андрійовича Яремчука* – заслуженого журналіста України, члена Національних спілок журналістів та кінематографістів України, члена журі Республіканської премії ім. Катерини Білокур. Народився у с. Коськові Шепетівського р-ну.

- 5   **100** років з дня народження *Степана Івановича Данилишина* (1909–1973) – художника театру, заслуженого діяча мистецтв УРСР. Народився у с. Юхимівці Волочиського р-ну.

- 6 *   **175** років з дня народження *Степана Васильовича Руданського* (1834–1873) – письменника. Навчався в Кам'янець-Подільській духовній семінарії (1849–1855). На Поділлі збирав фольклор, написав перші оригінальні твори.

- 8   **85** років з дня народження *Георгія Миколайовича Драговоза* – поета, члена Хмельницької літературної спілки “Поділля”;

70 років з дня народження *Петра Прокоповича Карася* – поета, публіциста, члена Національних спілок письменників та журналістів України, заслуженого журналіста України, лауреата обласних премій ім. В. Булаєнка, ім. М. Годованця. Народився у с. Коханівка Полонського р-ну. (Довідку див.: Знаменні і пам’ятні дати Хмельниччини, 2004);

65 років з часу визволення м. Полонного від німецько-фашистських загарбників.

- 10**   **80** років з дня народження *Валентина Івановича Зноби* – народного художника України, автора пам'ятника Т.Г. Шевченкові у м. Хмельницькому, лауреата Державної премії ім. Т.Г. Шевченка;
- 60** років з дня народження *Миколи Володимировича Роїка* – доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка Української академії аграрних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, директора Інституту цукрових буряків Української академії аграрних наук, віце-президента УААН. Нагороджений орденом Дружби народів. Народився у с. Нетечинці Вінківського р-ну.
- 11**   **65** років з дня народження *Олександра Володимировича Лесика* – доктора архітектури, професора. Народився у м. Полонному.
- 13**   **85** років з дня народження *Івана Володимировича Гарнаги* – історика-краєзнавця, археографа Поділля, архівіста.
- 15**   **80** років з часу оголошення *замку князів Острозьких* у м. Старокостянтинові державним історико-культурним заповідником (згідно з Постановою Ради Народних Комісарів УРСР від 15 січня 1929 р.).
- 16**   **565** років з часу першої письмової згадки про м. Красилів;
- 65** років з часу смерті *Леоніда Сильвестровича Лупана* (1915–1944) – поета. У 1937 р. був репресований. Реабілітований посмертно. Народився у с. Нестерівці Дунаєвського р-ну;

55 років з часу перейменування міста Проскурова на Хмельницький, а Кам'янець-Подільської області на Хмельницьку (згідно з указом Президії Верховної Ради УРСР від 16 січня 1954 р.).

18 175 років з дня народження *Володимира Боніфатійовича Антоновича* (1834–1908) – видатного історика, археографа, археолога, етнографа, професора, почесного члена Подільського історико-археологічного товариства;

80 років з дня народження *Наталії Олександрівни Наталової* – заслуженої артистки УРСР. Працювала в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського;

65 років з часу визволення м. Славути від німецько-фашистських загарбників.

23 * 60 років з дня народження *Володимира Миколайовича Марчука* – живописця, майстра монументального розпису, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Москалівка Ярмолинецького р-ну.

25 95 років з дня народження *Петра Пантелеймоновича Вербицького* (1914–1960) – літературознавця, члена Спілки письменників України. Народився у м. Старокостянтинові.

27 170 років з дня народження *Павла Платоновича Чубинського* (1839–1884) – українського і російського етнографа, фольклориста, географа, поділлезнавця. Досліджував Старокостянтинівський, Ушицький, Кам'янець-Подільський повіти. Працював у Летичівському повіті;

80 років з дня народження *Аполона Максимовича Білоуса* (1929–1999) – кріобіолога, доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента НАНУ, одного з ініціаторів та організаторів загальної науково-технічної програми з проблем кріобіології. Народився у м. Кам'янці-Подільському.

- 28**   **50** років з дня народження *Любові Іванівни Сердунич* – поетеси, краєзнавця. Народилася у с. Теліжинці Старосинявського р-ну.

Лютий

- 6 ***   **135** років з дня народження *Оксани Михайлівни Стещенко* (1874–1942) – письменниці, перекладачки, доньки М. Старицького. Бувала у Кам'янці-Подільському та Полонному.

- 7**   **150** років з дня народження *Шолома Алейхема (Шолома Нохумовича Рабиновича)* (1859–1916) – єврейського письменника. Не раз бував на Поділлі;

80 років з дня народження *Івана Архиповича Стасюка* – завідувача Теофіпольським відділом Центру дослідження історії Поділля і Південно-Східної Волині Інституту історії України НАНУ при Кам'янець-Подільському національному університеті, почесного краєзнавця України, лауреата обласної премії ім. Ю. Січинського. Народився у с. Карабіївці Теофіпольського р-ну;

70 років з дня народження *Едуарда Рафаїловича Міляра* – живописця, графіка, поета, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Антоніні Красилівського р-ну.

- 11 65 років з часу визволення м. Шепетівки від німецько-фашистських загарбників.
- 15 90 років з часу кривавого повстання та єврейського погрому у м. Проскурові (нині Хмельницький).
- 17 65 років з часу загибелі *Валі Котика* (1930–1944) – юного партизана, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Хмелівка Шепетівського р-ну;
- 60 років з дня народження *Тамари Петрівни Міцінської* – літературознавця, заступника директора обласного літературного музею. Народилася у с. Титьків Полонського р-ну.
- 20 65 років з часу визволення смт Білогір'я (колишнє с. Ляхівці) від німецько-фашистських загарбників.
- 22 80 років з дня народження *Валентини Федорівни Василюк* – Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії України. Народилась у с. Кременна Городоцького р-ну.
- 24 100 років з дня народження *Івана Григоровича Павловського* – генерала армії, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Теремківці Чемеровецького р-ну;
- 90 років з дня народження *Івана Олексійовича Ткачука* (1919–1945) – Героя Радянського Союзу (посмертно). Народився у с. Жижниківці Білогірського р-ну;
- 80 років з дня народження *Ганни Олексіївни Кухарської* – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Пилипи-Олександрівські Вільківського р-ну;

- * **60** років з дня народження *Зої Олександрівни Діденко* – голови Комітету поріднених міст та міжнародних зв'язків м. Хмельницький, голови правління міського відділення Всеукраїнського товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка “Просвіта”.

- 27 * **90** років з дня народження *Віри Михайлівни Калініної* – заслуженої артистки України. Працювала в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського (1947–1976). Народилася у с. Маначин Волочиського р-ну.

Березень

- * **60** років з дня народження *Валентини Григорівни Щур* – солістки-скрипальки Хмельницької обласної філармонії, концертмейстера Хмельницького симфонічного оркестру та камерного оркестру, викладача Хмельницького музичного училища ім. В. Заремби, заслуженої артистки України, лауреата обласної премії ім. Т. Г. Шевченка. Народилася у м. Хмельницькому.

- 2 **105** років з дня народження *Федора Григоровича Кириченка* – академіка, вченого-селекціонера в галузі агробіології та селекції сільсько-господарських рослин. Жив і працював у с. Лисець Дунаєвського р-ну.

- 4 **85** років з дня народження *Василя Дубини* – поета. Народився в с. Мала Стружка Новоушицького р-ну. У 1952 році виїхав до США, живе у м. Чикаго.

- 6* 85 років з дня народження *Юрія Васильовича Букатевича* – прозаїка, почесного члена Товариства мисливців та рибалок України, експерта-кінолога Всесоюзної категорії, автора перших в Україні книг з кінології. Проживає у м. Хмельницькому.
- 8 90 років з дня народження *Арсена Арсеновича Каспрука* (1919–1982) – літературознавця, критика, поета, кандидата філологічних наук. Народився у с. Стреків Деражнянського р-ну;
- 60 років з дня народження *Володимира Івановича Карвасарного* – художника-графіка. Народився в с. Петраші Віньковецького р-ну. Проживає у м. Хмельницькому.
- 9 135 років з дня народження *Софії Пилипівни Левицької* (1874–1937) – живописця і графіка. Народилась у с. Вихилівка Ярмолинецького р-ну.
- 11 90 років з дня народження *Омеяна Йосиповича Михайлюка* (1919–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Чернелівка Красилівського р-ну.
- 19 65 років з дня народження *Нінель Михайлівни Берези* – лікаря-гастроентеролога, доктора медичних наук, професора. Народилася у смт Антоніні Красилівського р-ну.
- 22 85 років з дня народження *Леоніда Івановича Шерстинука* – поета, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. Народився у с. Черешенька Деражнянського р-ну.
- 23 65 років з часу визволення смт Летичів від німецько-фашистських загарбників.

24   **85** років з дня народження *Миколи Федоровича Тищука* (1924–1984) – поета-гумориста. Народився у с. Йосипівка Старокостянтинівського р-ну;

85 років з дня народження *Леоніда Сергійовича Нагорного* (1924–1994) – хорового диригента, самодіяльного композитора, заслуженого працівника культури України, засновника і керівника народного хору “Барвінок” с. Баламутівки Ярмолинецького р-ну, де він народився і проживав.

25   **85** років з дня народження *Гаврила Євтихійовича Усика* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Працював у Кам’янець-Подільському сільськогосподарському інституті;

*65 років років з часу визволення м. Проскурова від німецько-фашистських загарбників.

27 *   **180** років з дня народження *Андрія Івановича Димінського* (1829–1905) – фольклориста, етнографа, краєзнавця Поділля. Збирав фольклорно-етнографічні матеріали в багатьох селах Хмельниччини;

55 років з дня народження *Анатолія Павловича Зайця* – правознавця, доктора юридичних наук, члена робочої групи Конституційної комісії (1990–1996), юридичного експерта Українсько-європейського консультативного центру з питань законодавства. Народився у с. Кур’янки Білогірського р-ну.

березень   **65** років років з часу визволення Кам’янець-Подільської області від німецько-фашистських загарбників.

Квітень

- 1**   **80** років з дня народження *Богдана Івановича Костюка* – поета, прозаїка, публіциста, автора багатьох книг про Поділля.
- 2**   **70** років з дня народження *Бориса Олександровича Цудзевича* – доктора біологічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у м. Красилові.
- 4**   **235** років з дня народження *Адама Чарноцького (Зоріана Доленга-Ходаковського) (1774–1825)* – польського і українського фольклориста, етнографа і археолога. Бував на Поділлі, де записав чимало народних пісень;
- 100** років з дня народження *Володимира Павловича Бєляєва (1909–1990)* – російського і українського письменника, лауреата Державної премії СРСР і Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився у м. Кам'янці-Подільському;
- 100** років з дня народження *Сергія Івановича Климовича (1909–1946)* – Героя Радянського Союзу. Народився у м. Шепетівці;
- 50** років з дня народження *Наталії Антонівни Молдован* – солістки-органістки Хмельницької обласної філармонії, лауреата обласної премії ім. В. Заремби. Народилася у с. Старий Остропіль Старокостянтинівського р-ну.
- 5**   **80** років з дня народження *Євгенії Вікторівни Коханевич* – акушера-гінеколога, доктора медичних наук, професора, заслуженого лікаря України, члена

Європейської асоціації онкогінекологів. Працювала районним акушером-гінекологом у м. Дунаївцях.

- 7   **65** років з дня народження *Бориса Михайловича Негоди* – художника-графіка, члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського. Проживає у м. Кам'янці-Подільському.
- 8   **80** років з дня смерті *Гната Павловича Житецького* (1866–1929) – історика, літературознавця. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 11   **155** років з дня народження *Марії Гаврилівни Савіної* (1854–1915) – видатної російської актриси. Народилася у м. Кам'янці-Подільському.
- 12   **60** років з дня народження *Віктора Вікторовича Бойка* – фахівця у галузі геодинаміки вибуху, доктора технічних наук. Народився у с. Великозалісся Кам'янець-Подільського р-ну.
- 17   **85** років з дня народження *Юхима Йосиповича Ясного* (*Альперіна*) (1924–1977) – письменника. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 24   **60** років з дня народження *Зиновія Петровича Яронуда* – доцента, кандидата педагогічних наук, завідувача кафедрою музики Кам'янець-Подільського національного університету.
- 25   **105** років з дня народження *Івана Ілліча Задерія* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Працював у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті (1963–1984).
- 27   **70** років з дня народження *Жоржа Олександровича Романовича* – доктора технічних наук, професора,

академіка Міжнародної академії інформаціології.
Народився у смт Теофіполі.

квітень   **90** років з часу виходу газети “Прибузька зоря” – органу Хмельницької районної ради та районної держадміністрації.

Травень

- 2**   **75** років з дня народження *Галини Антонівни Поведи* (1934–1997) – Героя Соціалістичної Праці. Народилась у с. Розсоша Хмельницького р-ну.
- 4**   **60** років з дня народження *Флорія Сергійовича Бацевича* – мовознавця, доктора філологічних наук, професора. Народився у смт Летичеві.
- 7**   **100** років з дня народження *Володимира Степановича Тітова* (1909–2002) – артиста балету, балетмейстера обласного музично-драматичного театру ім. Г. І. Петровського (1934–1955), балетмейстера обласного Будинку народної творчості.
- 9**   **110** років з дня народження *Миколи Пилиповича Балуховського* (1899–1977) – геолога, доктора геолого-мінералогічних наук, лауреата Ленінської премії. Народився у с. Вільховець Новоушицького р-ну.
- 10**   **130** років з дня народження *Симона Васильовича Петлюри* (1879–1926) – голови Директорії, воєначальника. Під час громадянської війни перебував у Кам’янці-Подільському, Проскурові, Старокостянтиніві.
- 13**   **65** років з дня народження *Олега Йосиповича Пірога* – педагога-баяніста, концертмейстра фольклорного дитячого гурту “Берегиня”. За роки педагогічної

роботи в Хмельницькому музичному училищі ім. В. Заремби підготував цілу плеяду молодих талановитих музикантів – лауреатів всеукраїнських та міжнародних конкурсів.

15   **105** років з дня народження *Наума Давидовича Моргуліса* (1904–1976) – фізика, члена-кореспондента АН УРСР, завідуючого кафедрою електроніки Київського університету. Народився у Летичеві;

85 років з дня народження *Софії Станіславівни Березанської* – доктора історичних наук, археолога, лауреата Державної премії України. Народилася у м. Кам'янці-Подільському;

50 років з дня народження *Івана Васильовича Гладуняка* – управлінця, кандидата юридичних наук, голови Хмельницької облдержадміністрації (2005–2006), з третього липня 2006 р. – голови Хмельницької обласної ради.

16   **70** років з дня народження *Миколи Андрійовича Ігнатенка* – літературознавця, перекладача, кандидата філологічних наук. Народився у с. Тинна Дунаєвського р-ну.

17   **55** років з дня народження *Адама Михайловича Яхєєва* – заслуженого працівника промисловості України, президента ВАТ “Адамс”. Нагороджений орденом святого князя Володимира IV ступеня. Підприємство, очолюване А. Яхєєвим, занесено до “Золотої книги ділової еліти України”.

22   **90** років з дня народження *Федора Євтихійовича Гончарука* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Куражин Новоушицького р-ну.

25   **105** років з дня народження *Олени Григорівни Горецької* – поетеси. Народилася у с. Старий Остропіль Старокостянтинівського р-ну. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004);

80 років з дня народження *Миколи Дем'яновича Гончарова* (1929–2004) – вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Черепівка Хмельницького р-ну.

29   **80** років з часу заснування Вербецького вапнякового заводу (нині Вербецького кар'єру) Кам'янець-Подільського р-ну;

50 років з часу відкриття Хмельницького музичного училища.

травень   **415** років з часу першої документальної згадки про м. Шепетівку;

45 років з часу заснування ансамблю танцю “Подільничик” Хмельницького палацу творчості дітей та юнацтва – лауреата багатьох премій, переможця міжнародних фестивалів та конкурсів, зразкового художнього колективу України.

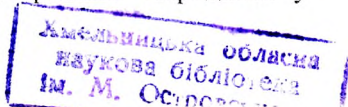
Червень

1   **130** років з дня народження *Бориса Мартоса* – державного і громадського діяча, вченого-економіста. В роки національно-визвольного руху жив у м. Кам'янці-Подільському. Був членом Центральної Ради, Головою Ради Міністрів УНР.

3   **60** років з дня народження *Михайла Петровича Стрельбицького* – поета, критика. Народився у

1105408

17

с. Майдан-Вербецький Летичівського р-ну.

- 5   **105** років з дня народження *Леоніда Миколайовича Горева* (1904–1970) – доктора біологічних наук, професора. Працював у Кам’янець-Подільському сільськогосподарському інституті (1963–1970).
- 7   **80** років з дня народження *Анатолія Ілліча Мамалиги* – історика, архівіста, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук. Народився у с. Ходорівка Кам’янець-Подільського р-ну.
- 8   **80** років з дня народження *Василя Івановича Кравчука* – музичного педагога, письменника, самодіяльного композитора, заслуженого діяча культури України, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласної премії ім. М. Годованця. Народився у с. Кіндратки Ізяславського р-ну.
- 10   **55** років з дня народження *Олександра Леонідовича Босенка* – поета, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. Народився у м. Хмельницькому.
- 15   **115** років з дня народження *Миколи Григоровича Чеботарьова* (1894–1947) – математика, члена-кореспондента АН СРСР, лауреата Державної премії СРСР, заслуженого діяча науки Російської Федерації. Народився у м. Кам’янці-Подільському;
- 100** років з дня народження *Миколи Олександровича Кільчевського* (1909–1979) – вченого в галузі механіки і математики, академіка АН України, заслуженого діяча науки України, лауреата Державної премії України. Народився у м. Кам’янці-Подільському.

- 17 * 85 років з дня народження *Володимира Івановича Ладижця* – письменника, лауреата премії імені Лесі Українки. Народився у с. Харківці Старосинявського р-ну.
- 20 * 70 років з дня народження *Василя Федоровича Василяшка* – поета. Народився у с. Куражин Новоушицького р-ну;
- 65 років з дня народження *Олександра Петровича Шиманського* – заслуженого артиста України, балетмейстера-постановника Хмельницького музично-драматичного театру ім. Г. І. Петровського.
- 22 95 років з дня народження *Євгена Іларіоновича Наконечного* (1914–1988) – архітектора, мистецтвознавця, члена-кореспондента Української вільної Академії Наук. Народився у м. Ізяславі.
- 23 120 років з дня народження *Анни Андріївни Ахматової (Горенко)* (1889–1966) – видатної російської поетеси, перекладачки. Бувала у с. Слобідка-Шелєхівська Деражнянського р-ну, де проживала її родина;
- 85 років з дня народження *Григорія Яковича Хрпача* – поета і прозаїка, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласних премій ім. Т. Шевченка та ім. М. Годованця. Народився у с. Гелетинці Хмельницького р-ну. (Довідку див.: *Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини*, 2004).
- 24 115 років з дня народження *Володимира Юхимовича Січинського* (1894–1962) – відомого історика архітектури, графіка, літературознавця та мистецтвознавця, професора. Народився у м. Кам'янці-Подільському;

110 років з дня народження *Петра Мегики* (1899–1992) – укрaнського живописця. До 1920 р. жив у м. Кам'янці-Подільському.

26   **70** років з дня народження *Петра Сергійовича Атаманчука* – доктора педагогічних наук, професора Кам'янець-Подільського національного університету, заслуженого працівника освіти України. Народився у с. Каскада Новоушицького району.

28   **85** років з дня народження *Олесі (Людмили Йосипівни) Кравець* – прозаїка, перекладача. Народилася у м. Кам'янці-Подільському;

60 років з дня народження *Віктора Івановича Банних* (1949–2003) – військовика, командувача Прикордонних військ України (1995–1999), заступника Міністра оборони України (2000–2001). Народився у м. Старокостянтиніві.

29   **90** років з часу трагічної загибелі *Петра Болбочана* (1883–1919) – полковника армії УНР. Був страчений на станції Балин Дунаєвецького р-ну. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004).

30   **50** років з дня народження *Олександра Володимировича Мазурчака* – управління, міського голови Кам'янця-Подільського (1998–2007), першого заступника міністра з питань житлово-комунального господарства (2008). Народився у с. Ходорівці Кам'янець-Подільського р-ну.

Липень

- 1**   **80** років з дня народження *Володимира Савелійовича Волівача* – музичного педагога, поета, самодіяльного композитора, директора Полонської дитячої музичної школи. Народився у с. Юровщина Полонського р-ну.
- 4**   **65** років з дня народження *Івана Антоновича Бабійчука* – майстра художньої деревообробки, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, учасника всеукраїнських, обласних, регіональних художніх виставок. Народився в с. Прикордонна-Улашанівка, нині Улашанівка Славутського району.
- 5**   **70** років з дня народження *Володимира Васильовича Голоти* (1939–1996) – режисера і театрознавця, кандидата мистецтвознавства. Народився у с. Лажева Старокостянтинівського р-ну;
- 50** років з дня народження *Марії Іванівни Ясіновської* – співачки, солістки Хмельницької обласної філармонії, заслуженої артистки України.
- 10**   **65** років з часу переведення райцентру з с. Довжок у м. Кам'янець-Подільський і перейменування Довжоцького р-ну на Кам'янець-Подільський.
- 12**   **110** років з дня народження *Ірини Михайлівни Коцюбинської* (1899–1977) – літературознавця, дочки М. М. Коцюбинського. Жила і працювала на Хмельниччині (1926–1930). Бувала у Городку, Волочиську, Проскурові.

- 13**   **115** років з дня народження *Бернгарда (Бориса) Борисовича Кафенгауза* (1894–1969) – історика, доктора історичних наук, професора. Народився у м. Проскурові.
- 19**   **85** років з дня народження *Аполлінарія Юхимовича Вершигори* (1924–1995) – мікробіолога, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Слобідка Новоушицького р-ну;
- ***   **70** років з дня народження *Валерія Олександровича Котомкіна* (1939–1995) – поета. Проживав у м. Хмельницькому.
- 20**   **125** років з дня народження *Миколи Тимофійовича Туркала* (1884–1922) – вченого, педагога, професора математики Подєбратьської господарської академії. Народився у с. Кузьмин Городоцького р-ну;
- 65** років з дня народження *Анатолія Йосиповича Ненцінського* – письменника, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласних премій ім. В. Булаєнка, ім. М. Годованця. Народився у с. Веснянка Старокостянтинівського р-ну. (Довідку див.: *Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004*);
- 65** років з дня народження *Віктора Степановича Прокопчука* – публіциста, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук, члена правління Українського фонду культури. Народився у с. Блищанівка Дунаєвецького р-ну. (Довідку див.: *Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004*).
- 22**   **85** років з дня народження *Анатолія Аркадійовича Горчинського* – режисера, композитора, співака (баритон), народного артиста України. Був головним режисером обласного музично-драматичного театру ім. Г.І. Петровського (1968–1974);

70 років з дня народження *Івана Михайловича Кокойка* – кандидата технічних наук, професора, генерал-майора, члена-кореспондента Академії технологічних наук України, лауреата Державної премії СРСР у галузі науки і техніки (1986). Нагороджений орденом Червоної зірки. Народився у с. Малинки Антонінського, нині Красилівського р-ну.

- 28 165 років з дня народження *Тадея Денисовича Ганицького* (1844–1937) – скрипаля, композитора і педагога. У 1903 р. організував музичну школу у м. Кам'янці-Подільському, яка діяла до 1921 р.;

85 років з дня народження *Володимира Антоновича Овсійчука* – доктора мистецтвознавства, заслуженого діяча мистецтв УРСР, лауреата Державної премії України. Народився у с. Малий Скнит Славутського р-ну.

- 29 50 років з дня народження *Віталія Васильовича Левенцова* (1959–2008) – живописця, монументаліста, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Грицьків Городоцького р-ну.

Серпень

- 1 90 років з дня народження *Мойсея Гораційовича Зельдовича* – літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Народився у м. Кам'янці-Подільському;

20 років з часу відкриття санаторію “Товтри” у смт Сатанові Городоцького р-ну.

- 2 95 років тому (1914) під Городком частинами 8-ї армії генерала О. Брусилова була розгромлена

австрійська дивізія. Це був перший бій на Поділлі між австрійськими і російськими військами.

- 3   **100** років з дня народження *Михайла Петровича Барабошки* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Новонетчинці (тепер Нетчинці Віньковецького р-ну).
- 4   **160** років з дня смерті *Сильвестра Венжика Грози* (1792–1849) – польського письменника, публіциста, представника “української школи” в польській літературі. Народився у смт Меджибіж Летичівського р-ну.
- 5   **90** років з дня народження *Володимира Петровича Баранова* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Стріхівці Ярмолинецького р-ну.
- 8   **60** років з дня народження *Миколи Захаровича Клеца* – письменника, члена Національної спілки письменників України. Народився у с. Малі Мацевичі Старокостянтинівського р-ну.
- 9   **70** років з дня народження *Якова Степановича Бабія* – лікаря-рентгенолога, доктора медичних наук, професора, президента Асоціації радіологів України. Народився у с. Великий Жванчик Дунаєвського р-ну.
- 11   **100** років з дня народження *Омеляна Йосиповича Михайлюка* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Чернелівка Красилівського р-ну.
- 12   **70** років з дня народження *Івана Савовича Зозулі* – вченого-невропатолога, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у с. Волоське Деражнянського р-ну.

- 13   **65** років з дня народження *Євгенії Іванівни Сохацької* – літературознавця, краєзнавця Поділля, лауреата республіканської премії ім. І. Огієнка, кандидата філологічних наук, доцента, декана філологічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету.
- 14   **105** років з дня народження *Олександра Івановича Канарчика* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Пирогівка Віньковецького р-ну.
- 17   **90** років з дня народження *Івана Станіславовича Жулкевського* (1919–1999) – актора, народного артиста УРСР. Народився у м. Проскуріві.
- 19   **75** років з дня народження *Мілентини Станіславівни Бондаревої* – Героя Соціалістичної Праці. Народилась у с. Сатанівка Городоцького р-ну;
- 65** років з дня загибелі *Володимира Дмитровича Буласника* (1918–1944) – українського поета-воїна, члена Спілки письменників України (посмертно). Народився у с. Сорокодуби Красилівського р-ну;
- 60** років з дня народження *Тамари Миколаївни Плющ* – співачки, заслуженого працівника культури України, художнього керівника Кам'янець-Подільського міського Будинку культури, лауреата республіканських і міжнародних фестивалів. Народилась у м. Кам'янці-Подільському.
- 20   **60** років з дня народження *Ганни Савівни Григор'євої* – доктора хімічних наук, головного наукового співробітника Інституту фармакології та токсикології АМН України, уродженки Хмельниччини.

24 90 років з дня народження *Федора Павловича Шевченка* (1914–1995) – вченого-історика, члена-кореспондента АН України. Народився у м. Дунаївцях. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004);

85 років з дня народження *Івана Оверковича Брили* (1924–1990) – відомого організатора театральної справи, заслуженого працівника культури УРСР. Працював директором Хмельницького обласного музично-драматичного театру ім. Г. І. Петровського (1968–1984). Народився у с. Козачки Летичівського р-ну.

27 35 років з дня смерті у місті Кам'янці-Подільському *Микити Павловича Годованця* (1893–1974) – відомого українського поета-байкаря, перекладача.

28 50 років з дня народження *Миколи Івановича Приступи* – управлінця, академіка Академії інженерних наук України, голови Хмельницької обласної ради (1998–2002), Хмельницького міського голови (2002–2006). Народився у с. Мала Медведівка Ізяславського р-ну.

Вересень

2 70 років з дня народження *Миколи Йосиповича Маліка* – доктора економічних наук, професора, члена-кореспондента Української Академії аграрних наук. Народився у с. Фурманівка Кам'янець-Подільського р-ну.

5 60 років з дня народження *Валерія Васильовича Горлачука* – землевпорядника, доктора економічних наук, професора. Народився у с. Великі Кахетинці, нині Білогірського р-ну.

- 6   **95** років з дня народження *Петра Корнійовича Бабака* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Костянець Старокостянтинівського р-ну;
- з дня народження *Трохима Васильовича Борими* (1914–1984) – акушера-гінеколога, доктора медичних наук, професора. Народився у м. Проскурів.
- 13*   **175** років з дня народження *Анатолія Патрикійовича Свидницького* (1834–1871) – письменника, етнографа, педагога. Навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії;
- 90** років з дня смерті *Костянтина Віталійовича Широцького* (1886–1919) – історика мистецтва, етнографа Поділля.
- 14   **95** років з дня народження *Давида Васильовича Бойка* (1904–1984) – новатора сільськогосподарського виробництва, двічі Героя Соціалістичної Праці, голови колгоспу с. Летава Чемеровецького р-ну.
- 15   **90** років з дня народження *Олексія Степановича Кучерука* – доктора медичних наук, професора, краєзнавця. Народився у с. Коритне Білогірського р-ну;
- 80** років з дня народження *Петра Васильовича Махнюка* – прозаїка. Народився у с. Коритна Ярмолинецького р-ну.
- 16*   **10** років з часу заснування *Хмельницького обласного благодійного фонду "Хесед-Беши"*.
- 17   **145** років з дня народження *Михайла Михайловича Коцюбинського* (1864–1913) – письменника і громадського діяча. Бував у Кам'янці-Подільському, Славути, Проскурові.

- 23   80 років з дня народження *Григорія Никифоровича Цицалюка* – відомого композитора, музичного педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Народився у с. Подільське Летичівського р-ну;
- 75 років з дня народження *Анатолія Яковича Літки* – режисера, заслуженого діяча мистецтв УРСР, лауреата республіканської комсомольської премії ім. М.Островського. Працював у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського.
- 27   70 років з дня народження *Володимира Миколайовича Абрамова* – віце-президента Асоціації ювелірів України, заслуженого працівника промисловості України, доктора економічних наук, професора. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 29 *   130 років з дня смерті *Пилипа Семеновича Морачевського* (1806–1879) – знаного педагога, письменника, поета, перекладача Святого Письма на українську мову, перекладами якого і досі користується Українська Православна церква. У м. Кам'янці-Подільському працював старшим учителем, інспектором чоловічої гімназії (1835–1849).
- 105 років з дня народження *Миколи Олексійовича Островського* (1904–1936) – письменника, чия життя і творчість пов'язані з нашим краєм;
- 60 років з дня народження *Марії Петрівни Літошенко* – спортсменки (гандбол), заслуженого майстра спорту, олімпійської чемпіонки, шестиразової володарки Кубка європейських чемпіонів у складі київської команди “Спартак”. Закінчила Кам'янець-Подільський педагогічний інститут.

вересень **310** років з часу визволення Подільського краю від турків-османів;

100 років з дня народження *Івана Степановича Зеленьока* (1909–1966) – історика, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук, ректора Кам'янець-Подільського педінституту (1946–1966);

45 років з часу відкриття Городоцької дитячої музичної школи.

Жовтень

1 **105** років з дня народження *Михайла Гордійовича Тягни-Рядно* – доктора біологічних наук, професора. Працював в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті (1964–1970).

3 **110** років з дня народження *Костя Олексійовича Гордієнка* (1899–1993) – письменника, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Микитинці Ярмолинецького р-ну. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004);

85 років з дня народження *Генріха Кириловича Фігурського* (1924–1985) – драматичного актора, заслуженого артиста України. Працював у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського (1944–1985).

5 **110** років з дня народження *Григорія Ароновича Вайсмана* (1899 (за ін. даними – 1904) –1986) – доктора фармацевтичних наук, професора. Народився у с. Шкарівка, нині Велика Шкарівка Шепетівського р-ну;

110 років з дня народження *Михайла Федоровича Карачківського* (1899– ?) – історика. Досліджував історію міст Поділля та Кам'янець-Подільських цехів. Народився у с. Кормильча, нині Чемеровецького р-ну;

90 років з дня народження *Володимира Петровича Баранова* (1919–1982) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Стріхівці Ярмолинецького р-ну.

- 6   **35** років з часу відкриття *Хмельницької центральної районної лікарні*.
- 7   **165** років з дня народження *Сергія Олександровича Венгржєновського* (Венгжиновського, 1844–1913) – етнографа, фольклориста, історика. Народився у с. Нове Поріччя Кам'янецького повіту Подільської губернії, нині Городецького р-ну.
- 8   **75** років з дня народження *Олександра Васильовича Гончарука* – вченого-агронома, доктора сільсько-господарських наук, професора, академіка НАН Молдови, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Рогізна Кам'янець-Подільського р-ну.
- 9   **105** років з дня народження *Миколи Платоновича Бажана* (1904–1983) – поета, письменника-перекладача, літературознавця, енциклопедиста, державного і громадського діяча, академіка АН України, Героя Соціалістичної Праці, лауреата двох Державних премій України. Народився у м. Кам'янці-Подільському. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004).

10   **120** років з дня народження *Михайла Опанасовича Драй-Хмари* – поета, перекладача, професора. Очолював кафедру славістики Кам'янець-Подільського університету. Репресований у 1935 р.;

90 років з дня народження *Вадима Андрійовича Созанського* – архітектора. Народився у с. Лоївці Новоушицького р-ну.

12   **415** років з дня смерті *Герасима Даниловича Смотрицького* (I пол. XVI ст. – 1594) – письменника, педагога, культурно-освітнього діяча. Народився у с. Смотрич Дунаєвського р-ну.

102/112 р.
~~15~~

150 років з дня народження *Юхима Йосиповича Сіцінського* (*Євфимій Йосипович Сіцінський*) (1859–1937) – історика Поділля, етнографа, мистецтвознавця, музеєзнавця, громадського діяча. Народився у с. Мазники тепер Деражнянського р-ну.

16   **90** років з дня народження *Луки Григоровича Сушка* – Героя України, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Вербка Летичівського р-ну.

21   **80** років з дня народження *Роберта Юліановича Суров'яка* – композитора, хормейстера. Працював у Хмельницькій обласній філармонії (1953–1957).

22   **115** років з дня народження *Якова Васильовича Гальчевського* (1894–1943) – педагога, військового діяча, полковника армії УНР. Учителював у с. Сахни Летичівського р-ну;

90 років з часу відкриття аграрного факультету в Українському аграрному університеті у м. Кам'яніч-Подільському (нині Подільський державний аграрно-технічний університет).

- 23   **95** років з дня народження *Євгенія Михайловича Горбатюка* (1914–1978) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Копитинці Летичівського р-ну.
- 27   **360** років з часу обрання (1649) *Богдана Хмельницького* гетьманом України.
- 30   **60** років з дня народження *Олександра Максимовича Приступ'юка* – кандидата медичних наук, доцента Українського державного університету. Народився у с. Волиця Польова Теофіпольського р-ну.

Листопад

- 3   **90** років з дня народження *Дмитра Івановича Тимошука* (1919–1999) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Плужне Ізяславського р-ну.
- 4   **125** років з дня народження *Григорія Костянтиновича Голоскевича* (1884–1935) – українського мовознавця, дослідника говірок Поділля. Народився у с. Супрунківці Кам'янець-Подільського р-ну;

115 років з дня народження *Костянтина Олександровича Копержсинського* (1894–1953) – етнографа, літературознавця-славіста, доктора філологічних наук. Народився у с. Глібів Новоушицького р-ну. (Довідку див.: Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини, 2004);

85 років з дня народження *Дмитра Володимировича Грилицького* – доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи УРСР. Народився у с. Старики Білогірського р-ну (нині у складі смт Білогір'я).

- 5   **70** років з дня народження *Любові Калинівни Тараненко* – доктора біологічних наук, професора, члена бюро Міжнародної асоціації з гречки IBRA. Народилася у с. Голохвасти Ярмолинецького р-ну.
- 6   **75** років з дня народження *Володимира Антоновича Маняка* (1934–1992) – письменника, члена Спілки письменників України, лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (посмертно). Народився у с. Криштопівка Волочиського р-ну. (Довідку див.: *Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини*, 2004).
- 7   **75** років з дня народження *Романа Йосиповича Юзви* – поета, члена Спілки письменників України. Народився у с. Гречана Старосинявського р-ну;
- 70** років з дня народження *Валентина Олександровича Оліневича* (1939–1991) – доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Катеринівка Дунаєвського р-ну.
- 8   **80** років з дня народження *Анатолія Яковича Аляб'єва* (1929–1990) – інженера, авіабудівника, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 9   **90** років з дня народження *Віктора Матвійовича Нечипорука* – доктора медичних наук, професора. Народився у с. Кульчини Красилівського р-ну.
- 10   **55** років з дня народження *Олександра Миколайовича Кльоца* – природознавця Поділля, лауреата обласної премії ім. П. Бучинського. Народився у с. Чорниводи Городецького р-ну.

- 12   **95** років з дня народження *Самійла Михайловича Репутіна* (1914–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Гоголі Віньковецького р-ну;
- 65** років з дня народження *Олександра Беніаміновича Авагяна* (1944–1988) – археолога, музиканта, поета. Першим дослідив Меджибізьку фортецю. Проводив розкопки на Поділлі.
- 13 *   **120** років з дня народження *Остана Вишні* (Павла Михайловича Губенка) (1889–1956) – письменника-сатирика і гумориста. Проживав у Кам’янці-Подільському, де розпочав літературну діяльність як автор фейлетонів. Його перший твір був опублікований в місцевій газеті “Трудова громада”.
- 14   **105** років з дня народження *Каленика Івановича Геренчука* (1904–1984) – доктора географічних наук, професора. Народився у с. Біла Чемеровецького р-ну.
- 17 *   **175** років з дня смерті *Мауриція Гославського* (1802–1834) – польського поета-романтика, представника “української школи” в польській літературі. Народився у с. Косогірка Ярмолинецького р-ну.
- 22   **90** років з дня смерті *Катерини Андріївни Рубчакової* (1881–1919) – драматичної актриси і співачки (ліричне сопрано). Померла у с. Зінківці Кам’янець-Подільського р-ну;
- 90** років з дня народження *Митрофана Лук’яновича Слободяна* (1919–1985) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Пилипи Красилівського р-ну.

- 23 **85** років з дня народження *Віктора Михайловича Брикульця* – живописця, графіка, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Марківці Деражнянського р-ну.
- 25 **76** років з дня народження *Івана Івановича Кубицького* – поета, публіциста, упорядника багатьох поетичних збірок подільських поетів, що входять до мистецького об'єднання “Поділля”.
- 27 **125** років з дня народження *Миколи Івановича Радзівського* (1884–1965) – композитора, диригента, заслуженого артиста України. Працював в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського, обласному Будинку народної творчості, очолював хорові колективи обласного центру.
- 30 **95** років з дня народження *Григорія Никифоровича Щерби* – доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка АН Казахстану, лауреата Державної премії Казахстану. Народився у с. Книжківці (м. Хмельницький).

Грудень

- 2 * **65** років з дня народження *Івана Михайловича Юркова* – художника декоративно-прикладного мистецтва (художня обробка металу), члена Національної спілки художників України (1998). Єдиний на Поділлі майстер, який працює у техніці емалі.
- 4 **95** років з дня народження *Ірини Олександрівни Городецької* (1914–1972) – художниці. Народилася у м. Кам'янці-Подільському.

- 5   **110** років з дня народження *Болеслава Войновича* (1899–1980) – польського композитора, піаніста і педагога, лауреата Державної премії Польщі. Народився у м. Дунаївцях.
- 6   **100** років з дня народження *Миколи Леонідовича Нікольчука* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Оринин Кам'янець-Подільського р-ну;
- 65** років з дня народження *Анатолія Євдокимовича Антонюка* – інженера-будівельника, кандидата технічних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у м. Славуті.
- 8   **105** років з дня народження *Павла Миколайовича Жолтовського* (1904–1986) – доктора мистецтвознавства, етнографа, лауреата Державної премії УРСР. Народився у с. Мислятин Ізяславського р-ну.
- 14*   **95** років з дня народження *Степана Костянтиновича Гуменюка* (1914–1991) – історика-краєзнавця, кандидата історичних наук, бібліографа Поділля, громадського діяча, голови Хмельницького обласного історико-краєзнавчого товариства (1964–1991), лауреата обласної премії ім. Ю. Сіцінського (помертньо). Народився у с. Михайлівка Ярмолинецького р-ну.
- 15   **70** років з дня народження *Миколи Федоровича Тимчука* – доктора економічних наук, президента Асоціації науковців і фахівців України “Наука регіону”. Народився у с. Михайлівці Краси-лівського р-ну.

- 16   **110** років з дня народження *Миколи Панасовича Савчука* (1899–1976) – зоолога, члена-кореспондента АН УРСР. Народився у с. Зубівщина Славутського р-ну.
- 19   **95** років з дня народження *Миколи Гнатовича Ортинського* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Женишківці Віньковецького р-ну.
- 22   **80** років з дня народження *Володимира Василювича Лупійчука* (1929–2006) – майстра народної творчості, різьбяр по дереву. Народився у м. Волочиську.
- 23 *   **85** років з дня народження *Володимира Петровича Атамана* (1924–1998) – відомого українського диригента і композитора. Народився у с. Правдівка Ярмолинецького р-ну.
- 25   **105** років з дня народження *Зінаїди Власівни Вікторжевської* (1904–1985) – живописця, члена Національної спілки художників України. Народилася у м. Кам'янці-Подільському;
- 90** років з дня народження *Якова Савовича Олексієва* – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Кузьмин Городоцького р-ну;
- 65** років з дня народження *Вольдемара Володимировича Вітлінського* – економіста, доктора економічних наук України, професора. Народився у с. Солобківці Ярмолинецького р-ну.
- 26   **55** років з дня народження *Володимира Петровича Гронського* – відомого композитора, лауреата Національної премії ім. Т.Г. Шевченка,

головного музичного редактора Національної кіностудії ім. О. Довженка. Закінчив Хмельницьке музичне училище.

27   **75** років з дня народження *Дмитра Юліановича Онковича* – поета. Народився у с. Турчинці Горо-
доцького р-ну.

28   **110** років з дня народження *Франца Карловича Главацького* (1899–1963) – заслуженого артиста
України. Працював у Хмельницькому обласному
музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровсь-
кого (1938–1957).

30   **65** років з дня трагічної смерті в концтаборі
Усольський Пермської обл. *Вадима*
Олександровича Дорошенка (1905–1944) –
мовознавця, педагога, кандидата філологічних
наук. Народився в м. Кам'янці-Подільському.

грудень   **360** років з часу повстання селян і козаків проти
польсько-шляхетського гноблення під проводом
Д. Нечая.

375 років з часу першої згадки про м. Славуту.

60 років тому став до ладу Славутський
цикорієсушильний завод (нині ВАТ “Славутський
цикорієсушильний завод”).

У 2009 році виповнюється

- 865 років з часу першої згадки про смт *Стара Ушиця* Кам'янець-Подільського р-ну.
- 810 років з часу першої згадки про с. *Пахутинці* Волочиського р-ну.
- 800 років з часу заснування Старокостянтинова та с. *Губин* Старокостянтинівського р-ну.
- 605 років з часу першої згадки про села *Грим'ячка* та *Зіньків* Вінковецького р-ну;
смт *Сатанів* Городоцького р-ну;
з часу заснування с. *Підлісний Мукарів* Дунаєвецького р-ну.
- 580 з часу першої згадки про с. *Куча* Новоушицького р-ну.
- 575 років з часу утворення *Подільського воєводства*.
- 570 років з часу першої згадки про смт *Нова Ушиця*.
- 565 років з часу першої документальної згадки про села *Дружне, Заставки, Котюржинці, Кременчуки* Красилівського р-ну.
- 540 років з часу заснування с. *Блищанівка* Дунаєвецького р-ну.
- 535 років з часу першої згадки про с. *Оринин* Кам'янець-Подільського р-ну.

- 515 років з часу першої документальної згадки про с. *Горбасів* Летичівського р-ну.
- 510 років з часу проведення люстрації (перепису) оборонних замків Поділля.
- 490 років з часу першої згадки про с. *Михнів* Ізяславського р-ну.
- 475 років з часу першої документальної згадки про села *Мислятин*, *Сошине* Ізяславського р-ну;
с. *Городище* Шепетівського р-ну.
- 450 років з часу першої згадки про с. Лісоводи Городоцького р-ну.
- 445 років з часу першої згадки про с. *Баламутівка* Ярмолинецького р-ну.
- 440 років з часу першої згадки про с. *Бубнівка* Волочиського р-ну;
с. *Строки* Теофіпольського р-ну;
с. *Новолабунь* Полонського р-ну;
с. *Сербинівка* Старокостянтинівського р-ну.
- 435 років з часу першої історичної згадки про с. *Немиринці* Теофіпольського р-ну.
- 430 років тому була прийнята *Люблінська унія*, яка поєднала литовську і польську державу в єдине політичне ціле – Річ Посполиту і внесла суттєві зміни в соціальний і економічний уклад подільських земель, що колонізуються ще інтенсивніше.
- 420 років з часу першої документальної згадки про с. *Хролин* Шепетівського р-ну;

- с. *Капустин* Старокостянтинівського р-ну;
села *Великі Пузирки*, *Топори* Ізяславського р-ну;
с. *Гриценки* Красилівського р-ну.
- 410 років з часу заснування кафедрального костюлу
Іоанна Хрестителя в м. Ізяславі;

з часу першої історичної згадки про с. *Лютарівка*
Теофіпольського р-ну.
- 380 років з часу першої документальної згадки про
с. *Федірки* Волочиського р-ну;
с. *Брайлівка* Новоушицького р-ну;
с. *Лисогірка* Теофіпольського р-ну.
- 300 років з часу першої згадки про с. *Варварівка*
Полонського р-ну.
- 260 років з часу народження *Ігнація Сцибор-*
Мархоцького (1749–1827) – реформатора,
засновника “Миньковецької держави”.
- 250 років з часу першої згадки про с. *Пасічна*
Старосинявського р-ну.
- 240 років з часу заснування *Михайлівської церкви* у
с. Зіньків Віньковецького р-ну.
- 220 років з часу заснування с. *Слобідка-Кульчієвецька*
Кам’янець-Подільського р-ну.
- 210 років з часу заснування *Хрестовоздвиженської*
церкви у м. Кам’янці-Подільському;

- з часу заснування *Миколаївської церкви* у с. Велика Радогощ Ізяславського р-ну.
- 205 років з часу відкриття *першої водолікарні* у м. Кам'янці-Подільському.
- 195 років з дня народження *Івана Андрійовича Васькова* (1814–1889) – художника. Викладав у м. Кам'янці-Подільському;
- з дня народження *Олександра Пшездзецького* (1814–1871) – польського письменника, історика, етнографа, поділлєзнавця, видавця. Народився у м. Чорний Острів Хмельницького р-ну.
- 190 років з часу заснування *православної церкви Різдва Пресвятої Богородиці* у м. Славута.
- 180 років з часу заснування *Дунаєвецької суконної фабрики*;
- перейменування села *Літнівці* на *Нову Ушицю*.
- 170 років з часу заснування *Городоцького цукрового заводу*.
- 165 років з часу заснування *школи* у с. *Струга* Новоушицького р-ну;
- з дня народження *Тадеуша Діонісовича Галицького* (1844–1937) – українського диригента і композитора, організатора музичного виховання на Поділлі початку ХХ ст., засновника Кам'янець-Подільської музичної школи.
- 155 років з дня народження *Якова Йосиповича Бацуци* (1854–1932) – живописця, майстра художньої

кераміки. Народився у с. Адамівка Вінницького р-ну;

з часу заснування *Славутської паперової фабрики*.

- 145 років з часу заснування *Покровської церкви* у місті Кам'янці-Подільському;

з часу заснування *церкви* у с. *Хребтіїв* Новоушицького р-ну;

з часу відкриття *церковно-парафіяльної школи* у с. *Антоніни* Красилівського р-ну.

- 140 років з часу відкриття *однокласного народного училища* у с. *Кузьмин* Красилівського р-ну, нині загальноосвітня школа.

- 135 років з дня народження *Михайла Андрійовича Коссака* (1874–1938) – композитора, диригента, педагога. Викладав у Кам'янець-Подільському педінституті;

з часу заснування *однокласної школи* у с. *Голоскові* Летичівського району, нині загальноосвітня школа.

- 125 років з часу заснування *костьолу* в с. *Струга* Новоушицького р-ну;

з часу побудови перших цехів *Городоцького верстатобудівного заводу*.

- 120 років з дня народження *Сергія Степановича Дложевського* (1889–1930) – історика, археолога, філолога, професора. Народився у м. Кам'янці-Подільському;

з дня народження *Арсенія Григоровича Михайловського* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Колодіївці Кам'янець-Подільського р-ну;

з дня народження *Михайла Якимовича Орловського* (1807–1889) – історика-краєзнавця Поділля, етнографа, священника, члена Подільського історико-статистичного комітету. Народився у с. Кочубіїв Чемеровецького р-ну;

з часу введення в дію *Буртинського заводу вогнетривів* (Полонський р-н);

з часу заснування школи у с. *Іванківці* Новоушицького р-ну.

115 років з дня народження *Петра Васильовича Корчового* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Жабинці Новоушицького р-ну.

110 з часу заснування *Сатанівського та Старокостянтинівського цукрових заводів*.

105 років з дня народження *Олександра Ізраїловича Франкфурта* (1904–1977) – професора, доктора медичних наук. Народився у смт Сатанів Городоцького р-ну;

з часу відкриття Хмельницької меблевої фабрики.

100 років з дня народження *Ісака Менашевича Ройтера* – доктора технічних наук, професора. Народився у м. Ярмолинці;

з часу заснування *Божиковецького крохмального заводу* Деражнянського р-ну.

95 років з дня народження *Григорія Лазаровича Каца* – доктора медичних наук, професора. Народився у с. Михайлівка Ярмолинецького р-ну;

з часу введення в експлуатацію залізничної лінії *Проскурів – Кам'янець-Подільський*.

90 з часу перебування у м. Кам'янці-Подільському Директорії та уряду УНР (липень–листопад 1919 р.);

років з часу заснування першої бібліотеки у м. Шепетівка нині – центральна районна бібліотека ім. М. Коцюбинського;

з часу смерті в м. Кам'янець-Подільський *Миколи Івановича Яворського* (1842–1919) – краєзнавця Поділля, історика, етнографа, фольклориста, члена Подільського історико-археологічного та церковно-археологічного товариства;

з дня народження *Катерини Білецької* (1919–1996) – діяча культури, дружини поета Олега Ольжича. Народилася у м. Кам'янці-Подільському.

80 років з дня народження *Марка Рувимовича Копитмана* – ізраїльського композитора, лауреата Міжнародної премії ім. С. Кусевицького. З 1972 р. проживає в Ізраїлі. Народився у м. Кам'янці-Подільському;

з дня народження *Олексія Олександровича Чехівського* – краєзнавця Поділля, мовознавця, кандидата філологічних наук. Народився у с. Ямпільчик Чемеровецького р-ну;

з часу відкриття *Хмельницького обласного краєзнавчого музею*.

- 75 років з часу відкриття *Городоцької районної бібліотеки*;
- з часу заснування *Новоушицького технікуму механізації сільського господарства*.
- 70 років з дня народження *Леоніда Лукича Ситара* – доктора медичних наук, професора, лауреата Державної премії України, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у смт Ямпіль Білогірського р-ну;
- з дня смерті *Іоанікія Івановича Шимоновича* (1885–1939), економіста. Народився у с. Гусятин Чемеровецького р-ну;
- з часу заснування *Віньковецького сирзаводу*;
- з часу створення державного українського ансамблю пісні і танцю *“Козаки Поділля”*.
- 65 років з часу відкриття *Кам'янець-Подільської тютюнової фабрики*.
- 60 років з часу відкриття бібліотеки у с. *Микулин* Полонського р-ну.
- 45 років з часу створення *технікуму радянської торгівлі* (нині Хмельницький економічний технікум Київського національного торговельно-економічного університету).
- 40 з часу заснування *Лисогірського цегельного заводу*;
- з часу заснування *Городоцького краєзнавчого музею*.

- 20 років з часу заснування обласної організації Національної спілки художників України;
- з часу заснування літературно-меморіального музею *Анни Ахматової* у с. Слобідка-Шелехівська Деражнянського р-ну.
- 15 з часу відкриття у Кам'янці-Подільському приватного ліцею *"Антей"*.

Імена, події, факти

Цю землю серцем і руками
Зумій пізнати, зумій відчуть.
В думках з моїми земляками
На польових вітрах побудь...

М. Федунець

6 січня

**175 років з дня народження
Степана Васильовича Руданського**

Творчість Степана Васильовича Руданського в історії української літератури посідає важливе місце. Руданський увійшов в літературу в середині п'ятдесятих років XIX ст., у тяжку добу духовного безгоміння, яке настало після розгрому Кирило-Мефодієвського товариства, арешту й заслання Тараса Григоровича Шевченка. Руданський прокладав у ній нові стежини. Його поезія була оригінальним явищем в літературі шевченківського періоду.

Стапан Васильович Руданський народився 6 січня 1834 року в селі Хомутицях Вінницького повіту на Поділлі у багатодітній родині сільського священика. У сім'ї росли ще сини Олександр, Григорій, Юхим і донька Ольга.

За побажанням батька восьмирічного Степана віддали до Шаргородської (бурси) духовної школи. Тут він навчався протягом 1841–1849 рр. Навчаючись у бурсі, Степан досить добре освоїв давньогрецьку, латинську та старослов'янську мови, викладанню яких там надавали великої уваги. Ці знання пізніше знадобилися йому в перекладацькій роботі.

Шестирічне навчання Руданського у Кам'янець-Подільській духовній семінарії (1849–1855), куди він вступив п'ятнадцятирічним юнаком після Шаргородської бурси, було одночасно й періодом його становлення як поета широких демократичний поглядів. На цей час він добре був обізнаний з творами І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Є. Гребінки, Т. Шевченка, І. Срезневського, А. Метлинського. Не обходив Степан увагою і російську класику — знав твори В. Жуковського, К. Рилєєва, О. Пушкіна, М. Лермонтова, О. Кольцова, М. Гоголя, М. Некрасова. Творчість його була повністю звернена до народу і виростала на народнопоетичній основі.

Перший відомий твір Руданського балада “Два трупи” (1851) відзначається високим рівнем літературної вправності, який навряд чи доступний початківцю. Вже тільки це одне говорить про те, що юнак пробував писати значно раніше, хоч спроби ці до нас не дійшли.

Уже з перших років перебування в семінарії Руданський активно і кваліфіковано займається збиранням фольклору. Перебуваючи в Кам'янці-Подільському, Степан знайомиться і спілкується з Андрієм Димінським, Петром Чуйкевичем, які на науковій основі вивчали народознавство Поділля.

Зібраний матеріал з фольклору було укладено 1852 року в два рукописних збірники “Народные малороссийские песни, собранные в Подольской губернии” і “Співомовки козака Вінка Руданського”. Це стало значним надбанням національного народознавства.

Степан закінчив семінарію “першим учнем” і за рішенням правління навчального закладу був затверджений у ступені студента та направлений для дальшого навчання у Петербурзьку духовну академію. Для випускника семінарії із далекої периферії це був нечуваний успіх. Перед ним відкривались двері до блискучої духовної кар'єри. Але юнак не скористався такою можливістю і свідомо обрав собі інший шлях, важкий і невдячний. Прибувши у липні 1855 р. у Петербург, Руданський відмовляється бути студентом духовної академії і вирішує вступати до медико-хірургічної, хоча це не обіцяло йому ніяких вигод.

Можна тільки дивуватись, яку силу духу й непохитність у відстоюванні обраного шляху виявляв поет у тих жажливих умовах, яким глибоким було переконання, що його праця, його творчість потрібна народові. На петербурзький період припадає пора найвищого розвитку постичного таланту Руданського. Ці роки були найбільше плідними у його творчій біографії.

У Петербурзі народився вірш “Повій, вітре, на Україну”, присвячений коханій дівчині, яка

залишилась у далекій рідній стороні. Надалі вірш стане першою піснею української класики літературного походження.

*Повій, вітре, на Вкраїну,
Де покинув я дівчину,
Де покинув карі очі,
Повій вітре, опівночі.*

*Повій вітре, до схід сонця,
До схід сонця, край віконця,
Край віконця постіль біла,
Постіль біла, дівча миле...*

Після закінчення медико-хірургічної академії влітку 1861 року, Степан Руданський з великими труднощами дістав призначення на посаду міського лікаря у Ялту, адже у північній столиці захворів на сухоти (туберкульоз), і призначення отримав як один із кращих випускників академії. Праця міського лікаря, до якої Степан Руданський приступив восени 1861 року, була вкрай виснажлива.

Тут, у Криму, біля теплого Чорного моря знизилась його творча літературна діяльність. Причиною було те, що він не міг видати свої твори. Однак у Ялті Степан Руданський робив чудові переклади.

1872 року в Криму спалахнула епідемія холери. Руданський не стояв осторонь боротьби з цією важкою хворобою. Саме в цей час внаслідок інтриг почалось безпідставне переслідування лікаря-поета з боку губернського медичного начальства.

Фізичне знесилення, моральна травма призвели до загострення туберкульозу. Четвертого травня 1873 року у віці тридцяти дев'яти років Степана Руданського не стало. Похований він у Ялті. Могила знаходиться на

старому цвинтарі на скелі. З висоти видніється морська далечінь. Із пам'ятника Степан неначе дивиться у простір майбутнього.

Анна Міхесва,
*молодший науковий працівник обласного
літературного музею*

Література

Твори

1. *Вибране.* – Сімферополь: Таврія, 2002. – 368 с.
2. *Повій вітре, на Вкраїну:* Переклади мовами народів світу. – К., 2003. – 320 с.; Нар. армія. – 2000. – 21 листоп.
3. *Твори:* співомовки. – К.: ВАТ Київська правда, 2005. – 400 с.
4. *Усі твори в одному томі.* – К.: Ірпінь, 2005. – 480 с.
5. *Варена сокира:* [Гуморист. вірш] // Проскурів. – 1997. – 31 груд.

Про С.В. Руданського

1. *Киричок П.* Степан Руданський і Крим: Твори. – Сімферополь: Всеукр. інформ.-культ. центр, 2004. – 129 с.
2. *Руданський Степан* // Українська література у портретах і довідках: Давня літ. ХІХ ст.: Довідник / Редкол.: С.П. Денисюк, В.Г. Дончик, П.П. Кононенко та ін. К., 2000. – С. 275–278.
3. *Степан Руданський* // Дивосвіт “Веселка”: Антол. л-ри для дітей та юнацтва: В 3-х т. – К., 2004. – Т.1. – С. 214–219.
4. *Яропуд Л.* Співомовки С. Руданського // Матеріали ІХ-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 1995. – С. 414–416.

5. *Вішокова В.* Степан, Іван і Марія: Кам'янецький період життя та творчості С. Руданського // Подільнин. – 1998. – 30 січ. – С. 8.

6. *Погребенник В.* Рідний край у поезії Степана Руданського // Укр. мова та літ. – 1998. – № 1. – С. 2–3.

7. *Назаренко Є.* Поділля в записах народних пісень Руданського // Проскурів. – 1997. – 19 квіт.

8. *Назаренко Є.* Кам'янець-Подільський у творчості Руданського // Кам'янець-Поділ. вісн. – 1996. – 16 листоп. – С.7.

23 січня

60 років з дня народження Володимира Миколайовича Марчука

Володимир Миколайович Марчук народився 23 січня 1949 року в с. Москалівка Ярмолинецького району Після закінчення восьмирічної школи вступив до Ужгородського училища прикладного мистецтва. Здобувши диплом, 1968 року приїхав до Хмельницького працювати художником-оформлювачем у художньо-виробничих майстернях. Після служби в армії (1968–1970) повернувся на попереднє місце роботи. Протягом наступних двадцяти років створив численні монументально-декоративні твори (розписи та мозаїчні панно), які прикрашали інтер'єри багатьох громадських споруд як в обласному центрі, так і поза ним: дитячого садочка радіозаводу, магазину “Книжковий світ”, школи-інтернату в с. Вовковинці, дитячого кафе в с. Пирогівці, а у міському автопідприємстві виконав розпис в техніці енкаустики.

У 1972 році Володимир Миколайович вперше заявив про себе як про живописця. Нині, перебуваючи на творчій роботі, повністю присвятив себе малярству, у якому простежується вплив закарпатської школи живопису з властивим їй декоративізмом. І то не дивно, адже його вчителями були художники – засновники цієї школи: Й. Бокшай, Ф. Манайло. Втім, Володимир Миколайович не став звичайним адептом

створеного до нього. Він шукав свої образи, свою тематику, свої виразальні засоби. Добре знаючись на народній картині та іконі, поєднавши ці знання із фаховими здобутками, він створив власну художню мову. Окрім підкресленої декоративності, її вирізняє поміркована деталізація, тональне моделювання об'ємів у загалом площинному зображенні. У колі інтересів митця – далекі події, видатні постаті минувшини. Проте, художнику більше до душі земля й прості люди, які живуть, працюють на ній, їх звичаї, пісні, народна філософія.

Деякі полотна насичені дохристиянською символікою. Не оминає автор і біблійні сюжети. Переосмислюючи їх, співставляючи з історією вітчизни, надає їх персонажам яскравих національних рис. Художник щирий у своїх переконаннях; його твори приваблюють відкритістю до світу, людинолюбністю.

З 1999 року митець є членом Національної спілки художників України.

Галина Гірник,
*завідуюча експозиційним відділом
Хмельницького обласного художнього музею*

Література **Про В.М. Марчука**

1. *Володимир Марчук. Живопис: Каталог виставки.* – Хмельницький, 2001.
2. *Довідник Національної спілки художників України.* – К., 2005. – С. 484.
3. *Хмельничани – члени Національної спілки художників України: Біобібліогр. покажч.* – Хмельницький, 2007. – С. 41.

**135 років з дня народження
Оксани Михайлівни Стешенко**

Стешенко Оксана Михайлівна (дівооче прізвище Старицька) народилася 24 січня (6 лютого) 1874 року в Кисві в родині культурних діячів. Батько – відомий класик української літератури Михайло Старицький, мати – Софія Старицька (Лисенко) відвідувала клуб “Громада”, “Родина”, була рідною сестрою композитора Миколи Лисенка. В сім’ї Старицьких зростало четверо дітей – Марія, Людмила, Юрій, Оксана. Всі вони належали до перших українських дітей, тобто педагогічну освіту, виховання отримали рідною мовою. Людмила Старицька-Черняхівська згадувала про це так: “Ми були дітьми городянськими, яких батьки виховували вперше серед ворожих обставин свідомими українцями зі сповитку”.

Крім домашнього навчання Оксана Старицька здобула освіту у приватній гімназії Віри Ващенко-Захарченко, в якій працював учителем музики її дядько М.Лисенко. Вихована в українському дусі, Оксана разом із ровесниками, серед яких були Леся Українка, Олександр Черняхівський, Грицько Григоренко, Іван Стешенко, а також Володимир Самійленко, увійшла до славетного гуртка “Плеяда”. Згодом Олена Пчілка про них скаже: “Се було літературне гроно, невеличке, але таке, що залишило великий слід в літературі українській”. Познайомившись на засіданнях “Плеяди” (збиралися щосуботи у гостинній оселі М. Лисенка) з Іваном Стешенком, Оксана 1896 року стала з ним під вінець. Гуртківці перекладали рідною мовою шедеври європейської класики. Засиджувалися над перекладами творів Беранже, Овідія, Назона, Ф. Шіллера. Згодом ці твори вийдуть окремим виданням. Оксана перекладала з французької, білоруської, російської мови.

Разом з чоловіком належала до соціал-демократичної партії, переслідувалася охранкою. Активну революційну діяльність перервала висилка чоловіка до Білорусії (1906–1907), а Оксана разом з Лесею Українкою утримувалися тимчасово у

слідчому ізоляторі. В роки національно-визвольних змагань (1917–1921) – на боці національно-визвольного руху. Важко переживала, коли в Полтаві у липні 1918 року від більшовицької кулі помер її чоловік, будучи міністром освіти уряду УНР; поховала І.Стешенка на Байковому цвинтарі біля могили М.Старицького.

У 20-х роках присвятила себе дитячій літературі. Ще 1917 року видрукувала читанку “Рідні колоски”, друге видання – “Колоски життя” (1924). Друкує власні твори в періодиці. У 1929 році побачили світ її книжки оповідання “Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги”, “Чай”, в 1930-у – “Наша хатина”, “Бурякова пісня”, “Герої зв’язку”, українські переклади М.Салтикова-Щедріна “Пани Головлєви”, повісті Віталія Біанкі “Одинець”, М. Старицького “Кармелюк”. Про батька залишила спогади “Тканина життя” (Літературний журнал, 1940. – № 11–12), про Лесю Українку – “Світлий пам’яті товариша”. Останньою її літературною працею було упорядкування драматичних творів М.Старицького до 100-річчя з дня його народження (К., 1940). Вона виховала двох дітей-письменників: Ярослав (1904–1938) розстріляний у сталінських таборах і відома українська артистка й перекладачка Ірина Стешенко (1898–1987).

З подільським краєм її пов’язують подорожі: в дитячому віці разом з батьками 1879 року жила в Могилеві-Подільському й три місяці – у Кам’янці-Подільському, з Лесею Українкою бувала в Полонному. В роки національно-визвольних змагань приїжджала до сестри Людмили в Кам’янець-Подільський (на той час Оксана жила у Вінниці й знову повернулася до Києва).

Життя письменниці закінчилося трагічно: 20 липня 1941 року разом з сестрою Людмилою, академіком Агатангелом Кримським була безпідставно репресована органами НКВС і відправлена в Акмолінський табір (Казахстан). В “Алжирі” (Акмолінський лагерь жён изменников Родины) 1942 року загинула. Місце поховання невідоме.

Віталій Мацько,
кандидат філологічних наук

Література Про О. М. Стешенко

1. *Мацько В.* Хилилася калинонька. // Мацько В. Вбите коріння. – Хмельницький, 1992. – С. 44–51.
2. *Стешенко О.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 67–68.
3. *Кирієнко О.* Жертва репресій // Хрещатик. – 2005. – 25 лют.
4. *Хорунжий Ю.* Большая родословная // Зеркало недели. – 2001. – 20–26 январ.

24 лютого

60 років з дня народження Зої Олександрівни Діденко

Ім'я Зої Олександрівни Діденко, голови правління Хмельницького відділення Всеукраїнського товариства української мови ім. Т.Г. Шевченка “Просвіта” та голови Комітету поріднених міст і міжнародних зв'язків, знане не тільки в Україні, але й далеко за її межами.

За роки Незалежності нею в Народному Домі міської “Просвіти” вона провела тисячі найрізноманітніших заходів – зустрічей, диспутів, лекцій, конференцій тощо. Створена нею унікальна книгозбірня з книг, надісланих українською діаспорою з багатьох країн світу, стала вагомим осердям української інтелектуальної думки. За сприянням і підтримкою Зої Олександрівни побачили світ книги багатьох подільських письменників. Своїм власним коштом Товариство видало не один десяток книг, серед яких: “Нарис української культури”, “Десять тут була подільночка”, “Наукові записки учасників програм “Просвіти”, “Короткий православний молитовник”, “Легенди подільського краю” та інші.

Щомісяця протягом 16-ти років виходили в ефір на Хмельницькій ОДТРК “Поділля-Центр” програми: “Звичаї – скарб народу”, “Український історичний календар”, “І на

оновленій землі”, “Українська душа”, “Невідома Україна”, “З подільського кореня”, “Подільський передзвін”. Автором і ведучою цих програм була Зоя Діденко.

Як голова Комітету поріднених міст Зоя Діденко у складі наших делегацій не один раз побувала в Болгарії, Сполучених Штатах Америки, Сербії, Польщі, Молдові, Швеції, Китаї, Мексиці, Росії, Литві, Іспанії, де разом з іншими колегами, однодумцями налагоджувала економічні, культурні, освітні зв’язки, сприяла презентації творів хмельницьких художників у згаданих країнах та влаштовувала гастрольні поїздки хмельницьких творчих колективів та артистів.

На урочистому зібранні, присвяченому 10-річному ювілею підписання Угоди про партнерство, мер міста Модесто (США) Річард Ленг сказав: “Зміцненню дружніх взаємин ми завдячуємо Зої Діденко. І місто Хмельницький виграс вже тим, що має таку перлину як пані Зоя.”

У щирих словах американця немає жодного перебільшення. Бо він не був обізнаний ще з однією, дуже вагомою, гранню творчої, невгамовної натури Зої Діденко: подвижництво в духовному становленні подільської студіюючої молоді. Зоя Олександрівна – це невтомна Берегиня українства.

Микола Кульбовський,

прозаїк, журналіст

лауреат обласної премії ім. Т.Г. Шевченка

Література

Твори

1. *Міжнародні зв’язки м. Хмельницького* // Від Проскурова до Хмельницького: минуле та сучасність. – Хмельницький, 2004. – С.39–41. .

2. *Переяслав з погляду на сьогодні* // Проскурів. – 2004. – 22 січ. – С. 6.

3. *Працюємо на майбутнє тисячоліття* // Літ. громада. – 1999. – № 4. – С. 3–4.

Про З.О. Діденко

1. *Слободянюк Т.* Храм української душі. – Хмельницький: ТОВ “ЕНА”, 2002. – б.с.

2. *Центр духовності Поділля* // Кульбовський М. 3 подільського кореня. Кн. 1. – Хмельницький, 1999. – С. 11–14.

3. *Господина народного дому* // Кульбовський М. 3 подільського кореня. Кн. 2. – Хмельницький, 2003. – С. 14–16.

4. *Подільська берегиня українства* // Кульбовський М. 3 подільського кореня. Кн. 3. – Хмельницький, 2004. – С. 70–72.

27 лютого

90 років з дня народження Віри Михайлівни Калініної

Її талант викохала чарівна подільська природа. І все ж про Віру Михайлівну Калініну (дівоче прізвище Хворельник) журналісти майже не писали. Та й сама артистка театру через скромність відкидала піар. Мабуть, не хотіла виділятися, бо ж не мала спеціальної вищої освіти, чи ж просто не воліла знати галасливої реклами. Однак слава її знайшла.

В родині Хворельників (батько працював на залізниці) вона була найстаршою. Народилася 27 лютого 1919 року в с.Маначин Волочиського району; саме в той час на Поділлі палали заграви національно-визвольних змагань. Коли піросла, допомагала мамі виховувати молодшу сестричку Валентину й брата Володимира. Сім'я робітника-залізничника (Михайло Хворельник був родом з-під Гродно, Білорусія) жила і не зовсім бідно, але й не багато. У Проскурові влада виділила подружжю Пелагеї Федорівни та Михайлу Матвійовичу Хворельникам землю, на якій вони звели саманну оселю. Згодом поруч свого – допомогли звести й цегляний будинок, в якому замешкали дві дочки із сім'ями (на розі сьогоднішньої вулиці Чорновола й провулку Тракторного. Тепер тут стоїть багатоповерховий гуртожиток трансформаторного заводу).

Школу Віра закінчила у с. Маначин. Мріяла вступити до Одеського театрального училища, та на перешкоді були матеріальні нестатки. Довелося попрацювати лаборанткою Проскурівського хлібозаводу. А тут – війна. Закінчивши курси медсестер, попросилася на фронт. З боями пройшла сотні, тисячі кілометрів фронтових доріг. Не раз рятувала воїнів саперного батальйону. Аж ось раптом комбат почув її чарівний голос: як вона співає! Відправив за призначенням: Віра Хворельник стала артисткою військового ансамблю. Після визволення України – в Дрогобицькому драматичному театрі. З весни 1945-го – артистка Хмельницького музично-драматичного театру імені Петровського. Відпрацювала на одному місці тридцять літ. Тридцять років на сцені!

Мені пощастило зблизька бачити і слухати Віру Михайлівну. Скромна, інтелігентна, доброзичлива, мудра. В побуті нічим не відрізнялася від інших жінок-подільнок. Разом з чоловіком І. Качуровським виховали двох синів Сергія й Олександра. Але в театрі – справжній майстер, швидко входила в роль, вміла перевтілюватися в своїх героїв. Навіть коли вийшла на пенсію у розквіті таланту, коли їй у Києві зробили на нирках операцію, то й тоді адміністрація кілька разів запрошувала повернутися в театр. На жаль, здоров'я не дозволяло більше працювати. Хоча розуміла: її життя – сцена. Зіграла майже 120 ролей, найголовніші з них: Маруся (“Наймичка” І. Карпенка-Карого), Степанида (“Не судилось” М. Старицького), Оксана (“Приїздить у Дзвонкове” О. Корнійчука). У п’єсі про М. П’якорського зіграла роль арабської матері (“Кроки в безсмертя” П. Салюка); комедійну роль Гапусі (“Весілля в Малинівці” Л. Юхвіда), Галина (“Куховарка” О. Софронова). Навіть довелося перевтілитися в хлопчика Віллі у п’єсі “Я хочу додому” С. Михалкова. А щоб найкраще зіграти роль матері юного партизана-героя Валі Котика, то Вірі Михайлівні довелося зустрітися, поспілкуватися з Ганною Микитівною Котик – заглибилася у її внутрішній світ, заглянула у страдницьке серце матері. Тоді тисячі глядачів були вдячні Вірі Калініній за майстерно виконану роль Ганни Котик (п’єса “Було це в Шепетівці”).

За багаторічну звитяжну сценічну діяльність В.М. Калініна неодноразово отримувала грамоти союзного та республіканського міністерств культури. А 8 березня 1960 року до її бойових нагород додався орден “Знак пошани”. Згодом її талант був підкріплений високим званням “Заслужена артистка України”. Віру Михайлівну обирали депутатом Хмельницької міської ради, вона вела активну громадську діяльність.

Померла Віра Калініна 14 квітня 2002 року й похована у Хмельницькому (Шаровечківський цвинтар). Пам’ять про неї не згасне у вдячних нащадків, прихильників її самобутнього непересічного таланту.

Віталій Мацько,

кандидат філологічних наук

Література Про В.М. Калініну

1. *Скорський М.* Хмельницький театр ім. Г. Петровського. – К.: Мистецтво, 1981. – 102 с.

Про В.М. Калініну – С. 27, 43, 44, 49, 52, 63, 64, 76, 82, 87.

2. *Гуменюк С., Філіпчук Л.* Роки, актори, ролі // Рад. Поділля. – 1981. – 25 січ.

3. *Сумишин М.* Трагічна тінь минулого: Театр // Рад. Поділля. – 1975. – 8 лют.

4. *Скорський М.* Артистка театру // Рад. Поділля. – 1960. – 30 берез.

1 березня

60 років з дня народження Валентини Григорівни Щур

Чарівними звуками скрипки заслуженої артистки України, лауреата обласної мистецької премії ім. Т.Г. Шевченка, солістки Хмельницької обласної філармонії та концертмейстра Хмельницького державного симфонічного оркестру Валентини

Григорівни Щур захоплювалися не раз слухачі Києва, Вінниці, Тернополя, Рівного, Франції, Німеччини, Польщі, Болгарії, Сіцилії та інших країн Західної Європи. Її виконавська експресія, артистична імпрезантиність не раз полонила серця поетів, які присвячували їй свої вірші. А заслужений художник України Олена Скорупська написала її портрет. Після тріумфального виконання “Фресок” – твору композитора Лесі Дичко в Хмельницькому (1995) з легкої руки Лариси Василівни, Валентина Щур носить неофіційне звання “Першої скрипки Поділля” (див. газету “Культура і життя”, ст. Дві долі на одному полі, 1996. – 31 січня).

Свій творчий дух Валентина Григорівна вже багато років переливає в серця своїх вихованців, викладаючи у Хмельницькому музичному училищі ім. В. Заремби. З-під її талановитої руки і чарівного смичка народилось безліч юних обдарувань – лауреатів обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів скрипалів. Серед них – Тарас Яропуд, Вадим Коробов, Олена Бойко, Юрій Пурім, Наталя Маслюк, Тетяна Трембач, Наталя Кудря, Лариса Саруханян, Леся Пастух, Юлія Землянська. Більшість з них працюють солістами та артистами симфонічних та оперних оркестрів у різних країнах близького та далекого зарубіжжя.

Своєю багаторічною музично-педагогічною діяльністю В.Щур витворила і утвердила власну школу скрипкового виконавства. А невтомною громадсько-культурною діяльністю завоювала народне визнання Березині скрипкового мистецтва на Поділлі.

Микола Кульбовський,

прозаїк, журналіст,

лауреат обласної премії ім. Т.Г. Шевченка

Література **Про В.Г. Щур**

1. *Співуча скрипка Поділля* // Кульбовський М. З подільського кореня. – Хмельницький, 1999. – С. 121–124.

2. *Та скрипка білалась птахом у руці* // Кульбовський М. З подільського кореня. Кн. 3. – Хмельницький, 2004. – С. 52–53.

3. Щур Валентина Григорівна // Кульбовський М. Подільська шевченкіана. Кн. 2. – Хмельницький, 2006. – С. 106–107.

6 березня **85 років з дня народження** **Юрія Васильовича Букатевича**

Юрій Васильович Букатевич народився 6 березня 1924 р. в м. Житомирі, в сім'ї лісничого. В 1931 р. пішов до Ушомирської середньої школи.

Трагічні події голодомору та репресії назавжди закарбувалися на серці Юрія Васильовича. Під час сталінських репресій (1937 р.) залишився сиротою. В своїх спогадах письменник розповідає:

“Своїми очима бачив, як гинули люди під час голодомору 1933 року і під час сталінських репресій 1937 року.

Весною тридцять третього в села, де вимерли люди, з міст і містечок направляли комсомольські бригади для організації поховань. В деякі бригади виділялися й автомобілі ГАЗ-АА. Коли до нашого лісництва під'їхав такий автомобіль, викликали мою сестру Наталку, сказали взяти рукавиці і їхати з ними. Я теж скочив у кузов. Приїхали в якесь село, а там пустка. Жахлива пустка. Не чути ні собак, ні котів, ні півня. Старший бригади розказав, чого ми сюди приїхали, і почалася робота. Старші хлопці копали посеред села яму – братську могилу. Дівчата ходили по хатах з пожежними баграми і виволікали трупи на вулиці. Там їх скидали в кузов і везли до ями.

Я теж зайшов з сестрою до хати. На печі лежав зеленого кольору господар. Посеред хати гойдалася плетена з лози колиска, причеплена до сволока, а в ній мертво, теж позеленіле, немовлятко. під колискою, мабуть, мама або бабця. Вона в кістлявих, висохлих руках тримала біленький сповивач. Зачепили дівчата-комсомольці багром за пасок труп чоловіка і потягли його з печі до машини. Зосталися в хаті одні мухи.

Вже сонечко сідало, коли хлопці кінчали насипати пагорб, під яким спочили навіки понад двісті наших земляків з сусіднього

села. Були села, де вмирати не всі люди, але не було сіл, де б не вмер ніхто. В мене було три брати і дві сестри. Геноцид 33-го пережили троє: я, брат і сестра. Їли кропиву, лободу, цвіт акацій – все, що можна було з'їсти з бур'янів.

Вижили з надією на краще, а через декілька років ще одне велике горе випало на долю українського народу. Падали в непритомність люди, коли якоїсь осінньої ночі 1937 року біля обійстя зупинявся все той же “ГАЗИК” і за дверима чулося: “Відчиняйте двері! Міліція!”. Забирали людей, які ніяк не могли бути “ворогами народу”. Знищувався актив на селі. Серед цього “активу” був і сторож, і їздовий, і батюшка, і вчителі та лікарі, лісники і абсолютно неграмотні домогосподарки.

Постукали і до нас. Зайшло два міліціонери – працівники НКВС і двоє незнайомих. Обшук. А що можна знайти у лісничого, котрий живе в лісі за два кілометри від села? Мама знепритомніла. Енкаведисти взяли її за руки, за ноги, відкрили задній борт грузовика і кинули, наче мішок з бараболею. Я кинувся її рятувати. Дістав ляпаса і почув: “Назад, контра! Заб'ю!” Міліція поїхала. Батька і маму більше ми не бачили. Ну, а контра, тобто я, захищав Вітчизну під час війни, ішов з боями від Курської дуги до Берліна. Нагороджений трьома орденами і двадцятьма медалями. Маю вищу освіту. Полковник. Письменник. Отаких людей і знищували на Україні в страшному 1937 році. Знищували згідно рознарядки. Без суду і слідства, без адвокатів”.

Значно пізніше в збірку поезій “Не можу мовчати” увійде вірш Юрія Букатеви́ча, присвячений репресіям.

Юрій Васильович закінчив Ярославське вище офіцерське училище та філологічний факультет Одеського державного університету ім. Мечникова (заочно в 1952 р.). Після війни служив у військових частинах Хмельницького та Кам'янець-Подільського гарнізонів. З 1969 р. – полковник запасу. З 1970 р. – керуючий Хмельницьким трестом ОЖССТ. Почесний член товариства мисливців України. Експерт-кінолог вищої категорії.

Ю. Букатеви́ч – автор першої в Україні української (кінологічної) книги “Мисливські собаки”, інших довідкових книжок: “Мисливське собаківництво”, “Гончаки”, “Мисливський

тлумачний словник”, також більше сотні публікацій в журналах і газетах.

У всіх його книжках присутня тема любові до рідної природи, незрадлива синівська любов до рідного краю, до людей, до тварин, радість кохання та полинові сльози розлук. Сюжети його творів, які увійшли в книги “Доверие”, “Сокіл”, “На мисливській стежині”, “Не можу мовчати”, “Берегиня”, “Затьмарене сонце”, не надумані, вони взяті автором із життя.

Проза і поезія Юрія Васильовича Букатевича своєрідна, цікава, не надумана. Потрібна найперше через те, що навчас добра, бережливого відношення до світу, що оточує нас, і любові до рідної землі.

ТРИ СВЯТИНИ

Свобода! Мати! Україна!

Три цінності мого буття.

Без них я просто не людина.

Без них у кого є життя?

Вони священні, трисдині.

Їх не купити, не продати.

Нехай святиться Воля, Мати!

Нехай квітує Україна!

**Тамара Міцінська, заступник
директора обласного літературного музею**

Література

Твори

1. *Берегиня*: Повість. – Хмельницький, 2003. – 140 с.
2. *Гончаки*: (Мисливські собаки): історія, поради, розведення, навчання, полювання. – Хмельницький: Поділля, 1996. – 90 с.
3. *Затьмарене сонце*. – Хмельницький: ІПП Мельник, 2007. – 136 с.
4. *Не можу мовчати*: 36. поезій. – Чортків, 1999. – 81 с.
5. *Чалые кони*: Повесть. – Хмельницький: ІПП Мельник, 2008. – 192 с.

Про Ю.В. Букатевича

1. *Букатевич Ю.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 13.
2. *Енциклопедія сучасної України.* – К., 2004. – Т.3. – С.558.
3. *Юрій Букатевич* // Хмельницький в іменах: прозаїки, поети, журналісти: Довідник. – Хмельницький, 2006. – С. 24.

25 березня

65 років з часу визволення Проскурова від німецько-фашистських загарбників

Проскурів був визволений в ході Проскурівсько-Чернівецької наступальної операції військ 1-го Українського фронту під командуванням генерала Жукова, що проходила при взаємодії з військами 2-го Українського фронту під командуванням генерала Конєва. 23 березня 1944 року був звільнений Летичів, а 24 березня Червона Армія вступила в Меджибіж і розпочалися бої на підступах до Проскурова, де особливо відзначились воїни 304 стрілецької дивізії, яким вдалося форсувати річку Бужок, на південному березі якої в районі сіл Аркадіївці та Редвенці утворився широкий плацдарм, з якого воїни дивізії мали розвивати наступ на Проскурів. На світанку гітлерівці скинули на наші бойові позиції велику кількість бомб і снарядів, і після артпідготовки атакували плацдарм. Особливий героїзм проявили танкісти капітана Литвинова, знищивши в боях за с. Аркадіївці 13 фашистських танків, самохідний дивізіон, а в боях за село Редвенці 7 ворожих танків. Особливу мужність, відвагу і бойову майстерність виявили бронебійники. Рядовий 812 стрілецького полку Мамедов в с. Аркадіївцях із протитанкової рушниці вивів з ладу два танки, одну самохідну установку противника. Обслуга 82-міліметрового міномета під командуванням старшини Нарімана Агасєва відсікла танковий десант і знищила близько 20

гітлерівців. Важкими були тоді погодні умови – мокрий сніг, дощ, туман, бездоріжжя, що утруднювало наступ наших військ, але стримати його не могло. Надвечір 24 березня Проскурів було взято у вогняне на півкільце. Почався штурм міста. Зі сходу наступали підрозділи 304-ї стрілецької дивізії підполковника Музикіна. З півночі штурмували місто бійці 51-ї танкової бригади. Разом з підрозділом 304-ї дивізії вони форсували Південний Буг і прорвалися на вулицю Водопровідну, не давши ворогу прорвати водонасосну станцію. З району с.Заріччя наступали полки 127 стрілецької дивізії полковника Говорова. Воїни 2-ї повітряно-десантної дивізії, якою командував полковник Чорний, з боєм зайняли с.Ружична, через яке ворог намагався прорватися на Кам'янець-Подільський, але наш десант відрізав шлях фашистам. Всю ніч тривали вуличні бої: о 5.30 ранку місто звільнили від ворога. 30 частин і з'єднань, які найбільше відзначилися в боях за місто, отримали почесне найменування Проскурівських, а 12 інших були нагороджені орденами Червоного Прапора і Б.Хмельницького. Москва салютувала переможцям. Пам'ятаймо.

Світлана Яхницька,

директор музею історії міста Хмельницького

Література

1. Моздір В., Стрембіцька Н. Визволення Проскурова від німецько-фашистських загарбників // Місто Хмельницький в контексті історії України: Матеріали наук. конф., присвяченої встановленню дати “1431 рік” датою найдавнішої згадки про Хмельницький в іст. докум. – Хмельницький, 2006. – С.134–136.
2. Поділля у Великій Вітчизняній війні (1941–1945): 36. документів і матеріалів. Львів: Каменяр, 1969 – 415 с.
3. Шкробот П. Навічно в пам'яті народній // Проскурів, Хмельницький: Фактограф. зб. – Хмельницький, 1993. – С. 46–53.
4. Єсюнін С. Важкі бої на підступах до Проскурова // Є! Сімейна газ. – 2006 – 25 трав.

5. Козенков П. В боях за Проскурів // Проскурів. – 2003. – 28 берез. – С. 6.

27 березня

**180 років з дня народження
Андрія Івановича Димінського**

Народився Димінський в селі Борщівцях Могилівського повіту на Поділлі. Батьки його були кріпаками, і пан перевозив їх з маєтка в маєток. У 1839 році сім'я опиняється у Жванці, а потім в Гаврилівцях, що на Кам'янецьчині. Андрій закінчує Кам'янецьку повітову школу, складає при Кам'янецькій повітовій управі іспити і здобуває право нижчої медичної практики. Починає працювати фельдшером у Гаврилівцях, а пізніше переходить на посаду писаря Пуклякського сільського правління Орининської волості.

Року 1849 Андрій Димінський починає свої етнографічні і фольклорні записи і веде їх більше півстоліття. Через деякий час Димінського переводять на Проскурівщину, у село Новий Світ, де він осів на 6 літ. В цей період Андрій Іванович встановив зв'язок із всеросійським етнографічним центром – Російським Географічним Товариством.

Перше, що представив Димінський у Петербурзі, були не етнографічні записи, а речі матеріальної культури. В архіві Російського Географічного Товариства за 1856 рік є помітка, що того року він надіслав туди перстень, обручку і буси, а також старовинні монети з Новоушицького повіту.

Далі Димінський починає надсилати до Петербурга і побутові записи. Ці його рукописи були переважно характеру статистичного (“О торговле хлебом и скотом в Проскуровском уезде”, “О торговле свежеею и сухою рыбою и железом в Проскуровском уезде”).

Димінським стає постійним співробітником і навіть дійсним членом Російського Географічного Товариства. Рада цього Товариства присвоїла йому малу бронзову медаль за його статистичні матеріали.

З 1863 року Димінський оселяється в селі Струга Новоушицького повіту, працює повітовим писарем і живе там до кінця свого життя. Саме звідси він надсилає матеріали в Російське Географічне Товариство: “Быт крестьян Каменецкого и Проскуровского уезда”, “Суеверные обряды при постройке дома в Каменец-подольской губернии”. Стає членом-співробітником “Императорского Вольно-экономического общества”. А коли в Кам’янці-Подільському організовується свій краєзнавчий науковий осередок – Подільський Статистичний Комітет, звісно, бере в ньому активну участь.

Димінський був особисто знайомий із Степаном Руданським. У Стругу до Андрія Івановича приїжджав історик Поділля Юхим Січинський. Подорожуючи Поділлям, не обминув Стругу, щоб зустрітися з Димінським і взяти у нього матеріали, відомий етнограф Павло Чубинський.

Димінський був близьким до народу, знав його потреби. Це не подобалося представникам влади. У 1883 році урядник посилає на етнографа донос, і в нього роблять обшук. Через два роки новоушицький справник одержує донос на Димінського, що той начебто підбурював Вербицьких селян захопити землі поміщика Собанського.

Андрій Димінський помер на 76 році життя в січні 1905 року і похований у Струзі на місцевому кладовищі. Переповідають, що після його смерті залишилося пудів з десяти архіву, але він був знищений під час громадянської війни.

Скарби народної мудрості, записані Димінським, використали у фольклорних збірниках Павло Чубинський, Михайло Драгоманов та інші. Численні його праці зберігаються у рукописах. Казки, записані етнографом, знаходимо у Ленінграді, нині Санкт-Петербурзі, в архіві Івана Рудченка (брата Панаса Мирного).

У 1929 році працівник Академії Наук УРСР Микола Шевченко підготував і опублікував “Казки та оповідання з Поділля у записах 1850–1860 рр.” Це – одне з найбільших видань народної творчості Поділля. До книги увійшло 642 зразки народної оповідальної творчості, а також нариси упорядника про етнографічну творчість Андрія Димінського та Степана Руданського, які записали ці казки з народних уст. Це

казки та історії, анекдоти і дотепи, що викривають поміщиків і багатіїв, народні гуморески про панів, ксьондзів та монахів. Також оповіді про народні прикмети та забобони, про скарби, родинне і громадське життя, фантастичні пригоди і жартівливі вигадки.

Не зважаючи на недоліки класифікації, деяку безсистемність подачі матеріалу, цей збірник є і досі однією з найцінніших і найповніших в українській фольклористиці публікацій народної прози.

“Велику лепту вклало Поділля до національної скарбниці, – пише упорядник збірки у післяслові. – Такі літературні імення як Руданський, Свидницький, Коцюбинський – це ж окраса й гордощі всенього українського письменства. Такі етнографи як Шейковський та Димінський, то окраса всенької української етнографії”.

Слід сказати, що один із синів Андрія Димінського, Йосип (1857–1893) став теж фольклористом і етнографом. Йому належать цінні фольклорно-етнографічні записи з життя і побуту українського народу, частово використані Агатангелом Кримським.

На Поділлі шанують пам’ять Андрія Димінського. У Струзькій школі учителями та учнями створений музейний куточок, присвячений славному збирачеві скарбів народних, встановлено меморіальну дошку. У Струзі є вулиця славного подолянина. Невдовзі на місці, де стояла хата дослідника, заплановано поставити пам’ятний знак.

Анатолій Сваричевський,
літературознавець,
лауреат обласної премії ім.Т.Г.Шевченка

Література **Твори**

1. *О собрании подольских песен, сказок, загадок* // Неделя. – 1969. – 16 нояб.

Про А.І. Димінського

1. *Берека В.* Краєзнавчий доробок А.І. Димінського // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: Матеріали наук.- краєзн. конф. – К., 1997. – С. 239–240.

2. *Димінський А.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 23.

3. *Баранецька Л.* Збирач подільського фольклору // Наддністрян. правда. – 1999. – 21 груд.

4. *Спікер В.* Невичерпне джерело мудрості // Нове життя. – 1989. – 12 груд.

17 червня

85 років з дня народження Володимира Івановича Ладижця

Володимир Іванович Ладижець народився 17 червня 1924 року в с. Харківці Старокостянтинівського району на Хмельниччині в сім'ї селянина.

На фронтах Великої Вітчизняної війни з 1942 року. Починав курсантом, закінчив старшим червонофлотцем.

Навчався в училищі ППО, потім служив у військах протиповітряної оборони Військово-Морського Флоту. Був літпрацівником училищної багатотиражки.

Влітку 1944 року за станом здоров'я демобілізований. Наприкінці війни і після неї працює в обласній газеті “Радянське Поділля” (1944–1947 рр.), а з 1947 по 1949 рр. вчиться у Вищій республіканській партійній школі, одночасно працює в газеті “Голос України”.

В ці роки починає виступати в пресі з віршами, статтями і рецензіями. Його перу належать понад тридцять книг. Потужного струменя творчості В. Ладижця надавала передусім його поезія. Збірки “Славлю труд”, “Єдність”, “Вино брання”, “За синіми перевалами”, “Лірика”, “Між берегами”, “З далеких і близьких доріг”, “Вічне коло”, “Ясновид”

славлять рідний край, батьківщину, мирну людську працю, простих трударів.

Утвердившись в літературі як поет-лірик, В. Ладижець найширшого читача все-таки здобув серед дітей, присвятивши їм цілу низку дотепних і змістовних книжок: “Сопілка”, “Співаночки Ганночки”, “Про хлопчика Прокопчика”, “Ой дударі-трударі”, “Ми малюта-веселята”, “Трембіта” та інші.

Природність інтонації в розмові з малюком, лірико-гуманістична тональність, зорієнтованість на кращі традиції фольклору – такі прикметні якості кращих віршів В.Ладижця для дітей, що роблять їх цікавими і для дорослих.

За книги поезій для дітей “Ластівки з Карпат” та “Орлиний дім” він удостоєний премії ім. Лесі Українки (1984).

В останні роки свого життя письменник активізувався у прозі, результатом чого стали три книги роману-хроніки – “Перехрестя”, “Розхитана земля”, “За бруствером – світанок”.

В. Ладижець був нагороджений орденом “Знак Пошани”, медалями і Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Помер В. Ладижець у 1991 році.

Анатолій Сваричевський,
*літературознавець,
лауреат обласної премії ім.Т.Г. Шевченка*

Література **Твори**

1. *За синіми перевалами.* – К.: Рад. Поділля, 1955. – 241 с.
2. *Перехрестя:* Роман-хроніка – Ужгород: Карпати, 1967. – 262 с.
3. *Сонечко в колісці:* Вірші, загадки, казки, скоромовки. – Ужгород: Карпати, 2002. – 144 с.
4. *Хлопчина сонце хоче врятувати:* [Вірш] // Сто поезій ста поетів / Упоряд. М. Федунець. – Хмельницький, 1992. – С. 15.
5. *3 неопублікованого...* : [Поезії] // Ровесник – 1994. – 18 черв.
6. *Хліб:* [Вірш] // Колос. – 1997. – 15 жовт.

Про В.І. Ладизця

1. *Від газетної сторінки* // Сваричевський А. Проскурів літературний: від давнини до сучасності. – Хмельницький, 1998. – С. 105–112.
2. *Володимир Ладизець, поет, прозаїк* // Письменники Радянської України. – К., 1988. – С. 343–344.
3. *Володимир Ладизець* // Письменники Радянської України. – К., 1966. – С. 344.
4. *Ладизець В.І.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 41.
5. *Лісовий П.* Щедрий ужинок // Рад. Поділля. – 1974. – 17 черв.
6. *Скорський М., Сваричевський А.* Від Дністра до Горині: Літ.-мистец. карта Поділля // Жовтень – 1972. – № 11. – С. 131.

20 червня

70 років з дня народження Василя Федоровича Василяшка

Василь Федорович Василяшко – відомий український поет і публіцист – уже чимало років мешкає у Києві, але і в творчості своїй, і серцем зі столичних пагорбів та берегів Дніпра лине у рідні подільські краї, на мальовничі обшири Придністров'я.

Тут, у селі Куражин Новоушицького району, він народився 20 червня 1939 року, тут пізнав красу рідної землі, глибокі душі земляків-хліборобів, силу і ніжність української мови.

Після закінчення Калюської середньої школи юний Василь Василяшко вступив до Кам'янець-Подільського технікуму підготовки культосвітніх працівників (нині училище культури). У місті над Смотричем юний поет-початківець і його ровесники-однодумці гуртувалися біля єдиного тоді члена Спілки письменників України на Хмельниччині – Микити Павловича Годованця, недавнього багатолітнього в'язня

радянських концтаборів. Видатний байкар, який знову повернувся в літературу, розкривав юнакам і дівчатам таємниці творчої майстерності, глибинне звучання Слова.

Саме потяг до творчості, до володіння словом привів Василя Василяшка на факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка.

Переїхавши до Києва, понад 12 років Василь Федорович працював у товаристві “Знання”. За цей час видав книжку поезій “Течія доріг”, вступив у Спілку журналістів, упорядкував ряд книг.

У світ літератури потрапив, опинившись на роботі в Головній редакції художньої, дитячої і мистецької літератури Держкомвидаву УРСР. “Як важливо працювати за професією, за покликанням. Читаєш чужу поезію – самого більше тягне до творчості”, – так зазначав нещодавно Василь Федорович, згадуючи той час (журнал “Вітчизна”, 2007 р., № 7–8).

Сприяла творчій діяльності письменника і його пізніша праця на посаді головного редактора видавництва дитячої літератури “Веселка”. Одна по одній виходять книги члена Національної Спілки письменників України Василя Василяшка “Ясенець”, “Чи Україні ти син?”, “Усміхнись веселкою з грози”, “Казка-байка Чесний Лис”, науково-публіцистична книжка “Україна – українську” та інші. До звання Заслуженого журналіста України додалося і звання лауреата літературної премії імені Лесі Українки.

Творчість Василя Василяшка добре znana в Україні, шанують свого земляка-поета і в Наддністрів’ї.

Василь Горбатюк,

письменник,

директор обласного літературного музею

Література

Твори

1. *Вилив душу в пісні український народ: [Вірші] // Сто поезій ста поетів / Упоряд. М. Федунець. – Хмельницький: Поділля, 1992. – С. 51.*

2. *Байка за колючим дротом, або відомий і невідомий М. Годованець* // Літ. Україна. – 2005. – 21 верес.

3. *Всі дороги ведуть не до Риму; Дніпро; Голуб не закаркає піде...*: [Вірші] // Вечір. Київ. – 1999. – 19 черв.

4. *Всі ми прагнемо волі*: [Вірші] // Голос України. – 1991. – 29 листоп.

5. *Лазня з кам'яних хрестів*: [Вірш] // Наддністрян. правда. – 2000. – 24 жовт.

6. *Мова рідна з пісні та любові* // Дивослово. – 1997. – № 4. – С. 64.

7. *Порятуймося друзі у щирій любові* // Дніпро. – 1999. – С.102–104.

8. *У світлі від просвітлених облич*: [Поезії] // Київ. – 1999. – № 5–6. – С.18–20.

9. *Українська мова? Обережно... Бувальщини* // Вітчизна. – 2007. – № 7–8.

Про В.Ф. Василяшка

1. *Василь Василяшко* // Письменники України: Бібліогр. довідник. – К., 2006. – С. 95.

2. *Назаренко Є.* Зріла течія Василя Василяшка // Проскурів. – 2001. – 13 лип. – С.14.

3. *Чуйко В.* Дружні шаржі: Василеві Василяшку // Дніпро. – 1999. – № 7–8. – С. 76.

4. *Пилипчук Д.* “І де б не був, а на Дністрі я житиму” // Наддністрян. правда. – 1999. – 31 лип.

19 липня

70 років з дня народження Валерія Олександровича Котомкіна

Один з класиків якось зізнався: “Мені здається, я прожив десять життів...” Прагнення прожити життя за багатьох людей – риса справжніх поетів. Не є винятком і Валерій Котомкін –

російськомовний автор збірників “Зачинатели” (1973), “Притяжение любви” (1989), десятків публікацій в періодиці.

І ось на книжкових полицях магазинів з’явилася (і відразу зeszла!) книга з незвичайною, на перший погляд, назвою: “Переливы тишины”. Сам я цю назву сприймаю як метафору ніжності, душевної витонченості, таїнства віршування, зрештою:

*Думы таинства таят,
Как любви свидания...
Нет, не зря пришли сюда мы –
В тишину – и Вы, и я.*

(“Вдохновение”)

Метафора “переливы тишины” протягом усієї збірки начеб переходить з одного вірша в інший, вихлюпується з душі поета в довколишній світ і матеріалізується у слова:

*Был бы мир да хлеб насущный
(А не злато и чины),
Да ласкали б слух и душу
Переливы тишины.*

(“Переливы тишины”)

І в цьому весь автор – тонкий та ніжний лірик. Його вірші читаються легко, але говорити і писати про них непросто. Це той унікальний випадок, коли майстерно зроблена річ приваблює нас філігранністю форми, зачаровує досконалістю і змушує забути про те, що у неї є автор, що він її вистраждав.

У віршах Валерія Котомкіна нерідко звучать сумні, песимістичні ноти, але не як данина поетичній моді сьогодення. Вони органічно входять у текст твору, де, як і в житті, точиться боротьба між злом і добром, благородством і підлістю. Але, всупереч незгодам, втратам, падінням, - надії та добру жити! – стверджує поет.

*Все очевидное для нас
реальность Леты.
И все ж на миг, и все ж на час
мы все бессмертны...*

*Пока страдаем и творим,
горим и любим,
и этот мир боготворим,
пока мы – люди!*

(“Все глуше в памяти шаги”)

В поезії нічого даремно не згадується. І це блискуче доводив своїми збірками наш земляк Валерій Котомкін.

У своєму житті я зустрічав багатьох поетів, поетів таких різних, таких несхожих один до одного. Серед них були голосні, сліпучо-яскраві, майже естрадні. Цим авторам протистоять більш глибокі, традиційні за формою. До такого напрямку у сучасній поезії, широко відомому іменами Ярослава Смілякова, Миколи Рубцова, Володимира Соколова належить і хмельницький поет Валерій Котомкін. Вдумливого і тонкого лірика, його важко порівняти з будь-яким сучасним поетом з тих, хто живе на Україні, і це зовсім не тому, що поет він російськомовний. Сам характер обдарування Валерія зовсім інший.

Валерій Олександрович Котомкін прожив неповних 56 років. Уродженець російського міста Тихвіна, він навчався в Літературному інституті ім. О.М. Горького СП СРСР, де доля і звела його з Миколою Рубцовим. І лише трагічна смерть останнього перервала їх дружбу. Все життя Котомкіна тісно пов'язане з Україною. У невеликому обласному центрі – місті Хмельницькому ним були створені перші поетичні рядки і все краще, чим ми повинні сьогодні гордитися. Останні роки його життя пройшли на фоні бурхливих подій нашого суспільства – розпад Союзу, становлення незалежної України. І хоча Котомкін не публіцист, не трибун, в його віршах, як і в кожного істинного поета, ліричне і громадянське – нероздільні.

*Чего же тужить!.. И все же нервы,
Как струны чуткие, дрожат.
Наверно, лжет душа – наверно, –
Что ничего-то ей не жаль.*

(“Утраты”)

Він був частинкою того часу і тієї держави, в яких жив. Час надійшов, і країна розпалася, а інтереси нової держави не стали його інтересами. Він не хотів похапцем перебудовувати себе... А, можливо... Та ні ж бо, не так не хотів, як не зміг.

*Когда ж за мной захлопнул ветер двери,
и я ступил, как в омут, за порог —
пробиться за метель так и не смог:
тропа, которой, как себе, я верил,
предательски исчезла из-под ног.
(“Средь стезжек всех...”)*

Навіть у віршах, які були присвячені подіям дня, бентежним і таким, які потребували відображення у поезії, ледь відчутна тема якоїсь втрати. Можливо, ця ностальгія і знайшла б вихід у новій збірці віршів. Та, на жаль, не судилося... У нашій пам'яті Валерій Котомкін так і залишився автором трьох прижиттєвих поетичних книг, у яких звучить ніжна пісня любові до життя, до рідної землі. Це поезія любові до людей цієї землі, але не галаслива, а скромна, прониклива. І коли ознайомитися з усією спадщиною поета, то можна почути талановитий голос в усіх його неповторних відтінках і переливах.

Володимир Дмитрик, поет

Література Твори

1. *Война, война...*: [Вірш] // При світлі вічного вогню / Упоряд.: В. Косакович, В.Олійник. — Хмельницький, 1999. — С. 35.

2. *Звездной ночью; Вечность; Другу; Кресло*: Стихи // Безсоння вишень: Сучасна поезія Хмельниччини. Кн. 1. — Хмельницький, 2000. — С. 60–61.

3. *Знакомая картина*: [Стихи] // Літ. громада. — 1999. — № 3. — С.13.

4. *Из цикла “Больничные сосны”*: [Стихи] // Хмельницький вечір. — 1994. — 26 листоп.

5. *Переливы тишины*: Стихотворения и поэмы. – Л.: Каменяр, 1991. – 54 с.

6. *Правда* // Сто поезій ста поетів / Упоряд. М. Федунець. – Хмельницький: Поділля, 1992. – С. 107.

Про В.О. Котомкіна

1. *Котомкін В.О.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 37.

2. *Котомкін В.О.* // Письменники Хмельниччини: Бібліогр. покажч. – Хмельницький, 1989. – С. 69.

13 вересня

175 років з дня народження Анатолія Патрикійовича Свидницького

Анатолій Патрикійович Свидницький народився 13 вересня 1834 р. в селі Маківці Гайсинського повіту на Поділлі в родині сільського священика. Дитинство письменника було осяяне красою народних звичаїв і обрядів. Швидко пролетіло дитинство у батьківській хаті. У 1843 році дев'ятирічного хлопця було віддано до Крутянського духовного училища в сусідньому Балтинському повіті. Атмосфера байдужості і лицемірства, що панувала в бурсі і спотворювала здорові натури своїх вихованців, прекрасно передана письменником у романі “Люборацькі”.

З 1851 по 1856 рік Свидницький навчався в Кам'янець-Подільській духовній семінарії. На той час Анатолій Патрикійович володів латинською, болгарською, польською, французькою мовами. Великий вплив на розвиток самосвідомості, світогляду справили видання народних пісень М. Максимовича, І. Срезневського, А. Метлинського. Та найбільшу роль у формуванні Свидницького як особистості і його літературних уподобань відіграв, безперечно, Т. Г. Шевченко. Широкі інтереси Свидницького, його прагнення визначити свій майбутній життєвий шлях, не зв'язаний з

духовною кар'єрою, спричинилися до твердого рішення – залишити семінарію.

Провчившись у семінарії 5 років і не закінчивши її, адже залишився один рік, Свидницький вступає спочатку на медичний, а потім, у 1857 р., переводиться на історико-філологічний факультет Київського університету. Тут він стає членом революційного товариства, організованого на початку 1859 року. Але закінчити університет Свидницькому не вдається: в грудні його відраховують за несплату.

Восени 1860 року Свидницький складає при університеті іспити на звання вчителя російської словесності. З протоколу екзамену видно, що він виявив відмінні знання з мови і методики її викладання, прочитав пробну лекцію з синтаксису, яка відзначалася якістю викладу і точністю формулювання. Тоді ж Свидницький одержав призначення до Миргородського повітового училища. Крім занять в училищі, Свидницький працює у недільній школі, яка була відкрита з його ініціативи. Збирає матеріали про перебування Т. Г. Шевченка в Миргороді. Варта уваги і така подробиця: Свидницький наймав квартиру саме в тому будинку, де 1845 року тимчасово зупинявся Т. Г. Шевченко.

Свидницький підготував свою роботу “Вимова наша українська і потреби нашого орфографовання”, надіслав до журналу “Основа”, та її не було надруковано. В цей час письменник працює над романом “Люборацькі”. Він також пише фольклорно-етнографічні нариси “Злий дух”, “Великдень у подолян”, створює оповідання “Проти сили не попреш, із чим родився, з тим і вмереш”, “Недоколисана”, “Іван Доробало”. В Миргороді діяльність Свидницького була помічена і він потрапив до списку “неблагонадійних” осіб.

У червні 1862 року Свидницький змушений був залишити Миргород. За допомогою знайомих йому вдалося влаштуватися в акцизному відомстві у містечку Козельці на Чернігівщині.

Анатолій Свидницький задумав підготувати популярний підручник з граматики української мови, але в 1863 році циркуляром міністра внутрішніх справ Валуєва було заборонено

друкування книжок українською мовою, що викликало у Свидницького тривалу творчу паузу.

Не склалося й особисте життя Свидницького. Одружився він у Козельці з дочкою місцевого лікаря, яка не розуміла духовних устремлінь чоловіка, з упередженням ставилася до його занять. Розчарований і зневірений, Свидницький все частіше шукає розради у чарці, що стає причиною його понижень по службі, а потім і звільнення з посади у 1868 році. Потрібно було утримувати родину, в якій було троє дітей, і Свидницький гарячково шукає хоч якої посади у Києві та Одесі. В цей час він публікує в газеті “Одесский весник” кілька нарисів. В травні 1869 року йому вдалося влаштуватися на посаду помічника завідуючого Київським центральним архівом. Тут відновлюються деякі давні зв'язки. Свидницький дає свої фольклорні записи П. Чубинському та І. Рудченку, друкує в газеті “Київлянин” ряд оповідань і нарисів, написаних російською мовою. Заробіток був незначний і Свидницький у вересні 1879 року їде з надією до Кам'янця-Подільського. Там він не знайшов роботи і змушений був повернутися назад до Києва. Про цю подорож розповідає письменник у дорожньому нарисі “Туда и обратно”. Безробіття зовсім підірвало й без того хворого Свидницького. Хвороба прогресувала, він постійно був у гнітючому настрої. 30 липня 1871 року Анатолій Свидницький помер. Поховано його в Києві, але зараз важко знайти могилу, оскільки поховання відбулося тихо, непомічено.

Передчасно, на 37 році життя обірвалось життя Анатолія Свидницького. Йому довелося працювати в нестерпних умовах, і тому викликає захоплення становлення його як письменника, педагога, етнографа, громадського діяча. Він прагнув іти своєю стежкою у творчій та науковій діяльності. Саме це справжнє новаторство визначило місце Анатолія Свидницького в історії української літератури.

Анна Міхєєва,
*молодший науковий працівник
обласного літературного музею*

Література Твори

1. *Люборацькі: Сімейна хроніка.* – К., 1984. – 297 с.
2. *Роман. Оповідання. Нариси.* – К., 1985. – 574 с.
3. *Твори.* – К.: Дніпро, 1965. – 351 с.

Про А.П. Свидницького

1. *Анатоль Свидницький // Небо України: Поет. антол.* Кн.1. – К., 2001. – С. 371.
2. *Дашок Н.* Метод психологізації у творчості А. Свидницького // *Слово і час.* – 2005. – № 6. – С. 80–83.
3. *Дзюбаба В.* Свидницький – етнограф, фольклорист Поділля // *Проблеми духовного і національного відродження на Поділлі: Матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конф.* – Хмельницький–К., 1995. – С. 56–57.
4. *Мойчук-Волчкова Г.* Великий твір колишнього семінариста // *Годолянин.* – 1996. – 23 серп.
5. *Мацевич А.* Анатолій Свидницький: Біогр. повість. – К.: Молодь, 1984. – 184 с.

16 вересня

10 років

Хмельницького благодійного фонду “Хесед Бешт”

“Світ існує завдяки Торі,
служінню Всевишньому
та добрим справам”
Трактат Авот, 1:2

Згідно мудрості древніх, євреї – “милосердні діти милосердних батьків”. В усі часи одним з законів існування єврейської громади була благодійність, що вважалась

загальнонаціональною справою і у якій брали участь усі верстви єврейського населення. Адже для народу, що впродовж багатьох століть існував лише як духовно-релігійна спільність, благодійність була тією основою, тією ідеєю, на якій і будувалась громада. А підтримка та допомога єдиновірцям, і не тільки єдиновірцям, вважалась обов'язком для кожного члена єврейської спільноти: "Не стискай руку твою перед братом твоїм убогим..."

Страшне ХХ століття, здавалось, майже знищило історичну пам'ять та досвід поколінь, а з ним і традиції "милості серця". Але ніщо не могло зламати національної свідомості народу, його відданості багатовіковим моральним принципам і цінностям. У 90-х роках ХХ століття, разом з демократичними змінами у суспільстві, розпочалось відродження релігійного, общинного та культурного життя всіх національних меншин України. Що стосується єврейської громади Хмельницької області, то вагому підтримку цей процес одержав завдяки створенню у вересні 1999 року Хмельницького благодійного фонду "Хесед-Бешт".

Модель благодійних центрів-хеседів, а у перекладі це слово означає "милість, милосердя", було розроблено Американським Єврейським Об'єднаним Розподільчим Комітетом "Джойнт" у співпраці з місцевими єврейськими общинами для країн, що створились на пострадянському просторі. Хеседи – професійні соціальні структури, що охоплюють різні аспекти національного відродження, культурного життя та соціальної допомоги, керуючись принципами милосердя, благодійності та любові до людини.

Фінансування цих центрів здійснюється завдяки жертвам, які щорічно збираються Єврейськими Громадськими Федераціями Північної Америки в партнерстві з Об'єднаними Єврейськими Громадами серед людей, які, виконуючи закони Тори, віддають десятку частину своїх прибутків на благодійну діяльність; за допомогою Конференції з матеріальних скарг євреїв до Німеччини; за сприяння реституційних фондів Швейцарських банків; завдяки фінансуванню Фонду Гаррі та Дженетт Вайнбергів,

Міжнародного союзу Християн та Євреїв, Організації “Всесвітня Єврейська Допомога” (Велика Британія).

Хесед у Хмельницькому носить ім'я раббі Ізраєля Баал Шем Това. У єврейській традиції широко використовується аббревіатура: БеШТ – перші літери почесного титулу, що означає “Володар Благого Імені”. Своїми проповідями про любов до Бога через любов до людини Бешт заклав основи хасидизму – народного релігійного руху в іудаїзмі. Він вчив, що коли люди будуть милосердними один до одного, милосердним до них буде й Бог.

У сфері впливу Благодійного фонду “Хесед Бешт” знаходиться майже п'ять тисяч чоловік різних вікових та соціальних груп. Люди, що пережили події Другої світової війни, інваліди, колишні в'язні гетто та концтаборів отримують постійну допомогу, відчувають піклування та опіку. Такою ж суттєвою є допомога сім'ям з дітьми.

Культурно-освітня, пам'яткоохоронна та історико-краєзнавча діяльність Фонду теж потребують високого професіоналізму та небайдужого серця. Тепер, завдяки діяльності фонду “Хесед Бешт”, історія євреїв регіону є предметом досліджень та популяризації. Фонд має свій друкований орган – газету “Шалом Алейхем” (“Мир Вам”), видає друкований літературно-публіцистичний збірник “Штетл” (“Містечко”). Представництва Фонду працюють у Шепетівському, Славутському, Полонському, Старокостянтинівському, Деражнянському, Городоцькому, Дунаєвецькому та Кам'янець-Подільському районах Хмельницької області, у Тернополі та Чорткові (Тернопільська обл.).

Робота Фонду носить не епізодичний характер, а ведеться систематично й цілеспрямовано. Сьогодні серед членів єврейської спільноти немає людей, що залишились би поза увагою Фонду. Багатовікові національні традиції милосердя не дозволяють забути жодного з членів єврейської громади, а також членів їх сімей, якої б національності вони не були. Усе це є наслідком кропіткої щоденної роботи колективу професійних соціальних працівників, яким є колектив фонду “Хесед Бешт”. Девізом роботи Фонду є гасло – “Дійти до кожної людини, максимально допомогти їй у важку хвилину”. А у цій

роботі немає дріб'язкових справ: харчування й ліки, паливо та одяг, безліч соціальних та побутових проблем клієнтів Фонду вимагають швидкого вирішення.

Благодійна організація опікується не лише фізичним, а й духовним здоров'ям нації, її моральним та культурним розвитком. Літні табори відпочинку, вистави й концерти, гуртки за інтересами, спілкування та дозвілля людей різного віку – ось справи та питання роботи фонду “Хесед Бешт”. Усі разом, – працівники Фонду та його клієнти, – пройшли стрімкий та дієвий шлях від формування ідеї до втілення її у життя.

Така робота організаторів Фонду направлена на створення та зміцнення національних громад. І сьогодні єврейська громада регіону, яку очолює Заслужений працівник соціальної сфери України, директор фонду “Хесед Бешт” Ігор Ратушний, – є складовою частиною народу України. Вона має всі можливості жити за національними традиціями, сповідуючи загальнолюдські цінності добра, милосердя та справедливості.

Людмила Пісклова,
*начальник відділу культурно-освітньої роботи
фонду “Хесед Бешт”*

Література

1. *Хмельницький обласний благодійний фонд “Хесед-Бешт”* // Хто є хто на Хмельниччині: Дов.-біограф. вид. – Вип. 1 – К., 2003. – С. 105.

2. *Ратушний І.* “Хесед” означає благодійність, що є суттю нашої роботи / Інтерв'ю з нагоди 5-ї річниці роботи вів Б.Демків // Проскурів. – 2004. – 16 верес. – С. 3.

3. *Гурман А.* Хмельницький “інтернаціонал” добрих людей // Моя газ. +. – 2002. – 12, 19 груд.

4. *Григоренко Л.* Хесед – значить милосердя // Поділ. кур'єр. – 2000. – 12 жовт. – С. 12.

29 вересня

**130 років з дня смерті
Пилипа Семеновича Морачевського**

Пилип Семенович Морачевський народився 26 грудня 1806 р. у с. Шестовиці Чернігівського повіту в родині дворянина середньої руки, учасника війни 1812 р. Після закінчення в 1828 р. історико-філологічного факультету Харківського університету працював учителем математики в Сумському повітовому училищі. А через два роки, склавши іспити й одержавши звання вчителя-словесника, переїхав до Луцька де аж до 1835 р. працює вчителем місцевої гімназії.

Згодом Пилип Семенович Морачевський переїздить до Кам'янця-Подільського (1835–1849), де працює спершу старшим учителем, а згодом інспектором чоловічої гімназії. Саме в цьому місті Морачевський одружився з Ганною Митькевичевою. У їхньому щасливому шлюбі народилося п'ятеро дітей: три сини – Віталій (1838), Олександр (1840), Микола (1843) та дві дочки – Анастасія (1835) і Ольга (1842). У 1849–1859 рр. був інспектором Ніжинського юридичного ліцею князя Безбородька та класичної гімназії при ліцеї.

1853 р. він подав до розгляду в імператорську Академію наук створений ним “Словник малоросійської мови за полтавським діалектом”, потім береться до перекладу українською мовою Євангелія і 16 листопада 1861 р. переклад усіх чотирьох Євангелій було закінчено, виправлено і переписано начисто. Він добре розуміє, що після завершення цієї праці виникнуть проблеми з друкуванням книги, а тому вирішує отримати підтримку впливових діячів церкви, переклад Євангелія рецензували академіки Ізмаїл Срезневський, визначний російський славіст-філолог Олександр Востоков. Однак лише в 1905 р. згадали про його переклад і завдяки заходам Великого Князя Костянтина Костянтиновича, тодішнього президента Академії наук книги Святого Письма українською були опубліковані в 1907–1911 рр. під наглядом Кам'янець-Подільського єпископа Парфенія. За доби Української

Центральної Ради розпорядженням Всеукраїнської Православної Церковної Ради Євангеліє було допущене для використання у церковних відправах. Згодом Євангеліє було перевидане у Канаді (1948) та США (1966), де і до сьогодні воно використовується під час богослужіння Українською Православною церквою.

Поетичні твори почав писати у 1830-х р., серед них найвизначнішим є лірико-епічна поема “Чумаки, або Україна з 1768 року” (Чернігів, 1864).

Помер Пилип Морачевський 29 вересня 1879 р. Прах його покоїться на сільському цвинтарі біля церкви.

Нині ім'я великого патріота, видатного вченого, педагога повертається із забуття. І багато в чому — завдяки нащадкам, які по краплинці збирають інформацію про свого знаменитого пращура. Генеалогічне дерево Морачевських розгалузилося по всьому світові. Пустило пагони у Франції, Америці, Канаді, Росії...

Лілія Іваневич,
кандидат історичних наук

Література **Про П.С. Морачевського**

1. *Козырский В., Шендеровский В.* Духовный подвиг Филиппа Морачевского: (К 200-летию со дня рождения) // Зеркало недели. – 2006. – 5–18 августа. – С. 12.
2. *Кульова В.* Слідами славетного пращура // Уряд. кур'єр. – 2006. – 8 груд. – С. 8–9.
3. *Шендеровський В.* Людина, яка зробила апостольську справу // Уряд. кур'єр. – 2006. – 25 лип. – С. 12.
4. *Морачевський Пилип* // Енциклопедія Українознавства-ІІ. – Л., 1996. – Т. 5. – С. 1648.

15 жовтня

150 років з дня народження Євфимія Йосиповича Сіцінського

Народився Євфимій Йосипович Сіцінський 15 жовтня 1859 р., у родині парафіяльного священика села Мазники (нині Деражнянського р-ну), де в дерев'яній трьох купольній Іоанно-Предтеченській церкві, побудованій в 1762 р., більше століття священствували шість поколінь його роду. Навчався в церковнопарафіяльній школі, Кам'янецькому духовному училищі при Іоанно-Предтеченській церкві, Подільській духовній семінарії, на церковно-історичному відділенні Київської духовної академії, по закінченні якої отримав ступень кандидата богослов'я.

Викладав Закон Божий і російську мову, а також був членом і діловодом правління духовного училища м. Бахмут (нині м. Артемівськ, Донецької обл.). Повернувшись до Кам'янця-Подільського читав Закон Божий у середньому технічному училищі, Маріїнській жіночій гімназії, Подільській духовній семінарії, був Єпархіальним спостерігачем церковнопарафіяльних шкіл. Доклав немало зусиль для створення Кам'янець-Подільського державного українського університету, де був приват-доцентом кафедри археології та історії мистецтва богословського факультету, читав лекції з історії мистецтва доісторичної доби, мідної і бронзової епохи народів світу, церковної археології та історії церкви, а також викладав на п'ятиденних курсах священнослужителів при міністрові ісповідань.

Євфимій Йосипович 17 вересня 1889 р. прийняв духовний сан і був рукоположений священиком Олександро-Невського Собору, став радником єпископа (складав графік архієрейських богослужінь, призначав учасників цих служб, проводив ревізії по єпархії) і одночасно ключником кафедрального собору, де в 1889–1917 – проводив богослужіння, в 1901 – отримав сан протоієрея, завідував касами духовенства Подільської єпархії, в 1905 – залишив службу в єпархіальному управлінні, 1904 – став

настоятелем Петро-Павлівської церкви, 1907 – священником домової церкви середнього технічного училища і Свято-Миколаївського храму, в 1918–1920 – священником університетської церкви. Управляв свічковим заводом, брав участь у різних культурно-просвітницьких та церковних товариствах, у т.ч. в Подільському Свято Іоанно-Предтеченському Братстві. Був членом Ради міністра ісповідань, членом Ради Собору Української Православної Церкви, очолював тимчасову Подільську єпархіальну Раду тощо.

Є.Сіцинський був керуючим друкарнею Свято-Троїцького братства, редактором єпархіального часопису "Подольские епархиальные ведомости", журналу "Православная Подолия" і "Українська Церква", газети "Подолия".

Характерним показником творчої діяльності і визнанням Євфимія Йосиповича в колі української національної еліти того часу є його членство в багатьох наукових установах, зокрема, він був членом Церковно-археологічного та історичного товариства при Київській духовній академії (1888–1918), Історичного товариства Нестора-літописця при Київському університеті (1896–1918), комітету для правки та видання Четвероевангелія українською мовою перекладу П. Морачевського під головуванням єпископа Парфенія (1905–1907), Українського наукового товариства в Києві (1906–1918), Подільського українського товариства "Просвіта" (1906–1922), Товариства подільських природодослідників і любителів природи (1911–1916), дійсним членом Київського товариства старожитностей і мистецтва (1896–1918), Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові (1899–1937), дійсним членом-кореспондентом Московського археологічного товариства (1902–1918), почесним членом Кам'янець-Подільського наукового при Українській Академії наук товариства (1925–1929), Тульчинського краєзнавчого товариства (1926–1929) тощо.

Він залишив досить значний слід в науково-просвітницькому, національно-релігійному, педагогічному та громадсько-культурному житті України, та Поділля, зокрема, його творча спадщина включає понад 300 праць і 150 статей-

рецензій на 1164 історико-краєзнавчі та етнографічні праці, проте значна частина його робіт і досі залишається в рукописах та зберігається у фондах багатьох архівів й музеїв. Йому присвячено три наукових форуми, про нього написано більше 300 статей, спогадів, перевидано 6 його праць і видано 9 маловідомих рукописів.

Анатолій Трембіцький,
кандидат історичних наук

Література

Твори

1. *Археологічна карта Подільської губернії* / Упоряд. О. Баженов. – Кам'янець-Поділ.: Оіюм, 2004. – 136 с.
2. *Болоховское княжество (1150–1257)* / Передм. та упоряд. А. Трембіцький. – Хмельницький, 2004. – 27 с.
3. *Нариси з історії Поділля*. – Вінниця, 1927. – Ч.1. – 74 с.
4. *Нариси з історичних топографій міста Кам'янця-Поділля та його околиць* // Кам'янець на Поділлі. – 1994. – 60 с.
5. *Про обставини мого життя*: Автобіографічне // Поділ. братство: Інформ. вісн. – 1993. – № 3. – С. 26–31.

Про Є.Й. Сіцинського

1. *Винокур І., Корнилов В.* Історик Поділля Є.Й. Сіцинський // Музей і Поділля: Тези доп. наук. конф., присв. 100-річчю від дня заснування Кам'янець-Поділ. держ. іст. музею-заповідника. – Кам'янець-Поділ., 1990. – С. 7–9.
2. *Баженов Л.* Євтим Сіцинський і Михайло Грушевський // Дивокрай. – 1997. – Вип. 2. – С. 79–80.
3. *Бульба Т.* Бібліографічна діяльність Є.Й.Сіцинського // Духовні витоки Поділля: творці історії краю. – Хмельницький, 1994. – С. 72–74.
4. *Сіцинський Юхим Йосипович* // Завальнюк О.М. Українська еліта і творення національної університетської освіти: фундатори і будівничі (1917–1920 рр.). – Кам'янець-Поділ., 2003. – С. 282.

5. *Трембіцький А.* Бахмутський період життя і діяльності Євфимія Сіцинського // *Хмельниччина: Дивокрай*. – Кам'янець-Поділ., 2000. – С. 45–49.

7. *Трембіцький А.* Наукова та громадська діяльність Євфимія Йосиповича Сіцинського (70-ті рр. XIX – 30-ті рр. XX ст.): Дис. канд. іст. наук. – Кам'янець-Поділ., 2005. – 284 с.

13 листопада

120 років з дня народження Остапа Вишні

Павло Михайлович Губенко (літературний псевдонім – Остап Вишня) народився 13 листопада 1889 року на хуторі Чечві, поблизу містечка Грунь Зіньківського повіту на Полтавщині у неможливій багатодітній родині.

Після закінчення двокласної школи хлопець навчається на військового фельдшера в Києві. З 1 вересня 1917 року Губенко – студент історико-філологічного факультету Київського університету.

У 1919 році, рятуючись від складної політичної і військової обстановки в Києві, Остап Вишня виїхав до Кам'янця-Подільського. Тут він береться за літературну працю. Першим друкованим твором письменника був політичний фейлетон “Демократичні реформи Денікіна”, підписаний псевдонімом “Павло Грунський”.

Про початок своєї літературної творчості Павло Михайлович згадував так: “Перебуваючи в Кам'янці на Поділлі, написав фейлетон про Денікіна і поніс у “Робітничу газету”. Секретарював там Хомик (молодший). Прочитав, сказав: “Добре”. І не надрукував. Потім я поніс свого фейлетона до “Народної волі”.

Твір “Демократичні реформи Денікіна” є одним із перших політичних фейлетонів письменника.

Усього Остап Вишня написав і опублікував у кам'янець-подільських газетах більше 20 фейлетонів. Політично гострі, сповнені оптимістичного пафосу, ці фейлетони викликали схвалення трудового народу.

У своїй творчості Остап Вишня не був самотній. Навколо нього згуртувалася велика армія українських сатириків і гумористів, серед яких був і наш земляк Микита Годованець. Перше їхнє знайомство відбулося тоді, коли Остап Вишня перебував у Кам'янці-Подільському. Дружина Остапа Вишні Варвара Олексіївна Губенко зберегла спогади Микити Павловича Годованця про свою першу зустріч з видатним гумористом.

“Серйозно працювати над байкою я почав 1920 року, – писав Годованець. – Восени довелося мені бути на диспуті в приміщенні Кам'янець-Подільського університету. На якусь гостру тему дискутували якісь два невідомих мені, але добре відомі місцевим людям чоловіки – Максим і Павло (прізвищ не пам'ятаю). Погризлися вони між собою... Повернувшись з диспуту, я написав байку “Максим і Павло”. Це була, здається, – продовжував у спогадах Микита Годованець, – усього третя чи четверта моя байка. Вона була по болячому. Третього дня вона була надрукована в місцевій газеті. Про неї говорило все місто.

Через декілька днів, йдучи містом, Годованець зустрів незнайому людину. Між ними відбувся такий діалог.

- Ви Годованець?
- Я. Або що?
- Це Ваша байка надрукована в газеті?
- Моя.
- Хороша байка. А знаєте, у вас є байкарський талант.
- А ви хто такий?
- Та... я журналіст.

Аж-аж пізніше, на початку тридцятих років Годованець упізнав: то був Остап Вишня. Та коли Остап Вишня прибув до Харкова, він був заарештований.

У своїх оригінальних “Розповідях про неспокій” Юрій Смолич проливає світло на таку обставину: “Взагалі, не було б Блакитного, то, можливо, не було б і Вишні”. Мається на увазі кам'янець-подільський період творчості: “Не знаю, що то були за газети і чи сильно вони націоналістичні, та тільки Вишня з'явився пізніше в Харкові, ним відразу ж зацікавилися (ЧК) і був Вишня заарештований. Невідомо, яка була б його дальша доля, коли б не почав клопотатися його долею Василь: “Добувши ті фейлетони, що публікував Вишня, переконавшись, що вони не були ні

націоналістичними, ні антирадянськими, Блакитний через ЦК партії, членом якого він був, та через ВУЦВК, депутатом якого він теж був, визволив Вишню і привів його до себе в редакцію.

Фейлетони і гуморески Остапа Вишні виходять окремими книжками.

І хоч Остап Вишня чесно служив своїм пером правді, проти нього висунули безпідставні й безглузді звинувачення. Заздрість до таланту – наклепи, доноси зробили свою чорну справу – наприкінці 1933 року Остапа Вишню репресують як ворога народу.

Судова “трійка” інкримінує Вишні приналежність до групи терористів з “Української військової організації”. Начебто письменник погодився на вбивство секретаря ЦК КП(Б) України Павла Постишева. Було оголошено вирок: “застосувати до нього найвищу міру соціального захисту”. Третього березня 1934 року Колегія ОДПУ на своєму засіданні розстріл замінила десятьма роками ув’язнення у виправно-трудовому таборі. Письменника відправлено на заслання до автономної республіки Комі на Печору.

Майже десять років спокутує Остап Вишня незнану вину перед народом в Ухті та в інших таборах далекого суворого краю – насильно відірваний від активного громадського і творчого життя.

Визволено Остапа з беріївських таборів лише на початку 1944 року, а реабілітовано – через одинадцять літ.

Помер Остап Вишня 28 вересня 1956 року. Розповідають, що у день своєї смерті він просив рідних і друзів ховати його без музики й почесей, хіба що проспівати улюблені пісні “Козака несуть” та “Забілили сніги”.

Анатолій Сваричевський,
літературознавець, лауреат обласної премії ім. Т. Шевченка.

Література **Твори**

1. *Твори: у 5-ти т.* – К.: Дніпро, 1974.
2. *Вишневі усмішки.* – К.: Дніпро, 1985. – 367 с.
3. *Мисливські усмішки.* – К.: Дніпро, 1985. – 367 с.

4. *Усмішки: у 2-х т.* – К.: Дніпро, 1969.

Про О. Вишню

1. *Автобіографія* // Слово і час. – 1999. – № 12. – С.13–19.
2. *Вишня О.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 16.
3. *Зуб І.* Остап Вишня (1889–1956) // Історія української літератури ХХ ст.: У 2-х кн. Кн.1. Перша половина ХХ ст. / За ред. В.Дончика. – К., 1998. – С. 363–367.
4. *Остап Вишня* // Костюк Г. Зустрічі і прощання: Спогади. Кн.1. – Едмонтон, 1987. – С. 380–391.
5. *Ткаченко Н.* Голгофа Остапа Вишні // Дивослово. – 2003. – № 6. – С. 32–35.
6. *Ткаченко Н.* Імена славетних: Остап Вишня. Життя і доля // Все для вчителя. – 2003. – № 1–2. – С. 43–46.
7. *Назаренко Є.* Як починався Остап Вишня // Ровесник. – 1994. – 21 трав.
8. *Косматенко А.* Великий, незабутній... // Зміна. – 1956. – №11. – С. 19.

17 листопада

175 років з дня смерті Мауриція Гославського

Маурицій Гославський народився 5 жовтня 1802 року в Фрамполі (нині с. Косогірка Ярмолинецького району). Хрестили хлопчика в Городоцькому костелі Святого Станіслава.

Родина Гославських походила із зубожілої шляхти. Деякий час його батько був управителем маєтку в Андрія Юркевича в селі Чорноводи. Надалі він отримав посаду головного управителя маєтку графині Браницької в Нігині.

З 1812 по 1816 роки Маурицій навчається у повітовій школі м. Кам'янця-Подільського, з 1819-го – в Кременецькому ліцеї.

Після закінчення навчання Маурицій працював домашнім учителем, щоб досягнути певного становища в суспільстві, змушений ще був поступити на військову службу штабним офіцером в армію генерала Дибача. Брав участь у російсько-турецькій війні.

У 1827 році Маурицій Гославський залишив військову службу й оселився у Варшаві. Багато працює. Створює поеми “Дума про Нечая”. В 1828 році було опубліковано поему “Поділля”. На цей час Маурицій Гославський – один із членів польського грона поетів-романтиків. Боротьба за свободу захоплює його. Він стає учасником польського повстання 1830–1831 років.

Після поразки повстання М. Гославський був змушений виїхати до Франції. Однак думка про подальшу боротьбу за свободу не полишає поета. Маурицій приїздить на Галичину і починає готувати нове повстання. Повстанський рух очолює Юзеф Залевський. Але, незважаючи на те, що Маурицій Гославський переховувався, його вистежили і заарештували. Після слідства відправили до в’язниці м. Станіслава, нині Івано-Франківськ.

Там, у тюремному казематі 17 листопада 1834 року Маурицій Гославський помер від тифу. Звістка про смерть поета розійшлася дуже швидко. Австрійська влада змушена була поступитися думці громадськості, й Гославського поховали з належними почестями на місцевому цвинтарі.

Після смерті поета його літературний доробок було укладено в збірник і видано 1864 року в Лівську. Туди увійшла його лірика, проза, епічні і драматичні твори.

Творчість поета пронизана любов’ю до землі Подільської, де він народився і виріс. Він справжній співець Поділля. На Хмельниччині знають його творчий доробок. У репертуарі Кам’янець-Подільського хору “Журавлик” є пісня “Думка” на слова Мауриція Гославського. В Ярмолинцях школа названа його іменем. 2002 року в Городку проходили дні польської освіти і культури, присвячені 200-й річниці з дня народження М. Гославського.

Тамара Міціньська, заступник директора
обласного літературного музею

Література Твори

1. *Гославський М.* Думка [Вірш] // Джерело. – 2000. – № 1. – С. 84; Україна. – 1995. – № 21–22. – С. 23.

Про М. Гославського

1. *Баженова С.* Співець Поділля Маурицій Гославський // Освіта, наука і культура на Поділлі: 36. наук. пр. – Кам'янець-Поділ., 2004. – Т. 4. – С. 147–151.

2. *Гославський М.* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 21.

3. *Назаренко Є.* Співець Поділля Гославський // Погляд. – 2003. – 23 січ.

4. *Гуменюк С.* Над Поділлям знявся вгору вільним соколом: До 200-річчя Мауриція Гославського – польського поета, патріота, революціонера і співця Поділля // Городоц. вісн. – 2002. – 2 листоп. – С. 8.

2 грудня

65 років з дня народження Івана Михайловича Юркова

Іван Михайлович Юрков народився 2 грудня 1944 р. в с. Блищадь Хотинського р-ну Чернівецької області. Його юність припала на період “хрущовської відлиги”, коли радянська держава почала видавати паспорти селянам. Та Івану відмовляли в цьому документі, оскільки два роки після закінчення середньої школи він мусив відпрацювати в колгоспі. Або завербуватись на роботу в Донбас...

17-річний юнак вибрав останнє, оскільки це давало хоч якусь надію здійснити дитячу мрію – вивчитись на художника.

Наступні 5 років були наповнені не лише важкою шахтарською працею. Прізвисько “Репін”, яким нагородили

Івана співмешканці по робочому гуртожитку, яскраво свідчить про його устремління.

Завдячуючи випадковій зустрічі із справжнім художником, хлопець вступив до Московського заочного народного університету мистецтв ім. Н.К. Крупської. Завершенню навчання перешкодив призов на військову службу. Але й в армії Юрков продовжував малювати.

Після демобілізації повернувся в отчий край, а через рік вступив до Вижницького училища прикладного мистецтва, яке закінчив у 1972 р. Разом з дипломом отримав направлення на Хмельницький трансформаторний завод, де займався художнім конструюванням виробів. Керівництво цілком позитивно оцінювало роботу молодого художника, та сам він не мав справжнього задоволення від неї.

І лише праця на Хмельницькому художньо-виробничому комбінаті (з 1980) дозволила повною мірою реалізувати свої творчі здібності. Окрім виконання замовлень по оформленню інтер'єрів громадських приміщень, Іван Михайлович багато працював над створенням суто мистецьких, виставкових речей, зокрема, у складній техніці гальванопластики. Участь в обласних та республіканських виставках передувала вступу до Спілки художників України (1989).

Наступний період його творчості (який продовжується по сьогодні) позначений захопленням емальєрством. Нині Іван Юрков – один з небагатьох українських митців, що працюють в цій давній, складній техніці. В його доробку – не лише ювелірні прикраси, але й так званий “емальєрний живопис”, в якому дуже важливий елемент імпровізації, непередбачуваності.

Тепер І. Юркова знають не тільки на Хмельниччині і в Україні, але й за її межами. Щоправда, подорожі за кордон не завжди мали творчий характер. Життя на межі виживання спонукало художника, як і тисячі його співвітчизників, податися на заробітки до далекої Португалії (2001–2002). Втім, Івану Михайловичу пощастило: робота на керамічній фабриці була хоч і нелегкою, та все ж дотичною до мистецтва. Він зміг навіть влаштувати там виставку своїх акварелей.

А от у Францію та Польщу І. Юркова запросили саме як українського художника, і його творчість з великим успіхом представляла вітчизняну культуру. Його роботи знайшли своїх шанувальників також у Канаді, США, Чехії, Англії та багатьох інших країнах.

Людмила Тимофєєва,
*заступник директора з наукової роботи
Хмельницького обласного художнього музею,
лауреат обласної премії ім. В.Розвадовського*

Література **Про І.М. Юркова**

1. Бубен І. Незримо витає ангел, відкриваючи таїну призабутого мистецтва // Хмельницький вечір. – 1999. – 26 лют.
2. На берегах Атлантичного океану / Розмову з художником вів І.Бубен // Проскурів. – 2002. – 13 верес.
3. Горбатый Е. Укротитель огня // Моя газета. – 2003. – 25 верес.

14 грудня

95 років з дня народження Степана Костянтиновича Гуменюка

Степан Костянтинович Гуменюк народився 14 грудня 1914 року. Відомий вчений-історик, краєзнавець-дослідник, бібліограф вніс значний вклад в розвиток краєзнавства та бібліографії Поділля. Йому належать понад 500 публікацій, брошур, методичних посібників про історію м. Хмельницького та Поділля, їх культурну спадщину.

Наукові дослідження Степана Костянтиновича – це цілий цикл робіт: “Історичні місця Хмельниччини”, “Шляхами кам'яного літопису”, “Знатні люди краю”, “Свідки історичних подій: Розповідь про пам'ятні місця м. Хмельницького”, “Нариси історії Хмельницької обласної партійної організації” (у

співавторстві), “Нариси історії Поділля. На допомогу вчителю” (у співавторстві) та ін.

Дослідженням і популяризацією різних періодів історії краю він почав займатися ще в 50-і роки, працюючи заступником, а потім завідувачим відділом по збереженню таємниць в друку Хмельницького виконкому обласної Ради народних депутатів.

З 1964 по 1991 рік С. К. Гуменюк був беззмінним головою Хмельницького обласного історико-краєзнавчого товариства, організатором і учасником I–VIII Подільських історико-краєзнавчих конференцій (1965–1990).

За наукове дослідження “Боротьба трудящих Поділля з внутрішньою контрреволюцією та іноземною інтервенцією в роки громадянської війни (1018–1920 рр.)” йому присвоєно вчений ступінь кандидата історичних наук.

З 1982 по 1991 рік Степан Костянтинович працював головним бібліографом Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського. Своєю невтомною працею, постійним пошуком він вніс безцінний вклад в розвиток краєзнавчої бібліографії, яка не тільки зафіксувала публікації, що стосуються різних галузей життя Поділля, але й стала необхідною підмогою у роботі вчених і краєзнавців у наукових дослідженнях, порадиником для всіх, хто займається краєзнавством. Спільно з працівниками краєзнавчого відділу С. К. Гуменюк зібрав понад 12,5 тисяч назв літератури, публікацій про Поділля, упорядкував їх і видав цілий ряд важливих тематичних покажчиків, серед яких “Пам’ятки Історії, та культури Хмельницької області”, “Вчені Хмельниччини”, “Артисти, композитори, художники Хмельниччини”, “Письменники Хмельниччини”, та ін., що сьогодні складають цінний фонд поділлязнавства.

Окремо хочеться відмітити його творчий доробок, що розкриває історію, культуру міста Хмельницького. Ще в 1983 році статтею “Перша писемна згадка” Степан Костянтинович започаткував рубрику “До 500-річчя м Хмельницького в газеті “Радянське Поділля”. В 1988 році підготував до друку бібліографічний покажчик “Хмельницькому – 500”, куди ввійшло понад 1500 публікацій, в 1991 році – рекомендаційний

бібліографічний показчик “Пам’ятки історії і культури м. Хмельницького”, де описано 62 пам’ятники і пам’ятних місця, які збереглися в місті. Йому належить ініціатива проведення першої науково-практичної конференції “Хмельницькому–500. 1493–1993”, яка була проведена в 1991 році.

В останні роки С.К. Гуменюк плідно працював над підготовкою до видання тому “Зводу пам’яток історії і культури України. Хмельницька область”, готував до видання показчик, “Їх іменами названі вулиці м. Хмельницького”, у задумі було ще чимало робіт, присвячених ювілею рідного міста.

В 1980 році Хмельницькою обласною науковою бібліотекою було видано персональний бібліографічний показчик “Степан Костянтинович Гуменюк”, де зібрані всі його публікації за період з 1960 по 1979 роки.

Станіслава Карван,
заслужений працівник культури України

Література Про С.К. Гуменюка

1. *С.К.Гуменюк – краєзнавець – дослідник Поділля* (1914–1991): Бібліогр. довідка до 80-річчя від дня народження / Укладач С. Михайлова. – Хмельницький, 1994. – 16 с.

2. *Гуменюк Степан Костянтинович* // Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст.: Історіографія. Біобібліографія. Матеріали. – Кам’янець-Поділ., 1993. – С. 185–186.

3. *Гуменюк Степан Костянтинович* // Лауреати обласних премій Хмельниччини: Бібліогр. показч. – Хмельницький, 2004. – С.6–7.

4. *Синиця Н.М.* Визначні бібліографи-краєзнавці Хмельниччини ХХ ст. // Духовні витoki Поділля: творці історії краю. Ч.1.: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Хмельницький, 1995.

Гуменюк С.К. – С. 33.

5. *Світленко В.* [Вручення обл. премій в галузі культури, мистецтва, історії, природнич. наук, екології] // Поділ. вісті. – 1994. – 27 серп.

Із змісту: обласну премію ім. Ю. Січинського присуджено С.К. Гуменюку (помертню).

23 грудня

**85 років з дня народження
Володимира Петровича Атамана**

Його ім'я гриміло, розливалось піснями по всій Україні й далеко за її межами, коли хмельницька “Подільянка” (нині – “Козаки Поділля”) гастролювали по республіках колишнього Союзу та в зарубіжжі. А подільські музиканти й керівники аматорських колективів величали Володимира Атамана “Наш Маестро”. Він був для них безкорисливим і добрим наставником, маестро хорового співу.

В його житті покликання стати музикантом визначилося ще з дитинства. Хоча сімейні традиції пролягали ой як далеко від музичних доріг. (“Мати й батько, – як згадував Володимир Петрович, – вічно були в трудах хліборобських, праведних”), проте в сім'ї Атаманів з невеличкого подільського села Вовча завжди звучали мандоліна, балалайка, гітара. Малий Володя уже в шість років оволодів усіма музичними інструментами, які були доступні в той час, а вірніше, які були в селі.

Батьки й бабуся всіляко заохочували захоплення єдиного сина й онука, і навіть запросили жити до своєї оселі шкільного вчителя, який віртуозно володів скрипкою. Вже перші уроки були настільки успішними, що вчитель порадив купити обдарованому хлопчині скрипку.

“А потім мені поталанило, – розповідав якось Володимир Петрович. У Проскуріві в ті часи базувався кавалерійський ескадрон. І був при ньому духовий оркестр, яким керував Войцеховський. Людина талановита, блискучий трубач. Коли він пішов у відставку, то створив духовий оркестр. Серед оркестрантів був і я. А після трагічної загибелі Войцехівського я, п'ятнадцятирічний трубач, очолив оркестр”. Це, мабуть, була перша музична школа майбутнього музиканта і композитора.

Під час окупації фашистами Поділля забрали молодого хлопця в Німеччину. Табори Ельмшенгагер, Руморг... Лікарня в м.Кіль... Нарешті, визволення. Закінчував війну Володимир Атаман музикантом військового оркестру.

Тепер, коли війна закінчилася, настав саме той час, коли світ має належати Музиці. Але щоб осмислити цю музику, потрібно її пізнати, накопичити необхідні знання. Завдяки любові до прекрасного, наполегливій праці, талановитий юнак одержав їх у Чернівецькому музичному училищі. З 1954 року він знову на рідному Поділлі. У Дунаєвецькому районі створює низку хороших колективів, ансамблів. Здібний музикант та організатор був помічений в обласному центрі і призначений диригентом-хормейстром, художнім керівником Українського державного ансамблю пісні і танцю “Подільянка” Хмельницької філармонії.

Саме в цьому колективі вперше, без перебільшення, на всю Україну зазвучали твори Володимира Атамана.

До речі, в той час ансамбль “Подільянка” виконував переважно російські та солдатські пісні. Потрібен був не один місяць копіткої роботи, аби “Подільянка” отримала нову концертну програму. Окрасою її стала фантазія Володимира Атамана на теми пісень, записаних на Поділлі. До програми Володимир Петрович увів також українські народні пісні в обробці Миколи Леонтовича, Бориса Лятошинського, Кирила Стеценка. Ці хорові твори повинні розлилися по всій Україні й далеко за її межами, коли “Подільянка” гастролювала по Закавказзю, Середній Азії, на Далекому Сході.

На жаль, про нього як композитора писалось небагато, частіше його ім'я згадувалося в зв'язку з розвитком самодіяльного народного мистецтва на Поділлі. Проте в творчому доробку композитора не одна сотня творів, які увійшли до постійного репертуару багатьох мистецьких колективів – як самодіяльних, так і професійних. Його пісні звучать по радіо і телебаченню. До речі, одна з мелодій Володимира Петровича стала візитною карткою: позивними Хмельницького обласного радіо.

Творчий діапазон композитора-пісняря В.Атамана досить широкий за тематикою пісень, за їх жанровою різноманітністю.

за формами і засобами музично-хорової виразності. Всі його творіння відразу ж після народження проходили апробацію в професійному (“Подільці”) та в аматорських колективах, користувались великою популярністю у слухачів.

Навіть при побіжному ознайомленні з партитурами, вміщеними в його збірці “Місто над Бугом” можна пересвідчитись у могутній патетиці його дум про Богдана Хмельницького, Устима Кармалюка, про рідний край тощо. Ніжними почуттями любові до дорогого серцю Поділля сповнена його громадянська лірика, зокрема “Подільський вальс”, “Село моє”. “Поле моє, поле”, “Козацька пісня” і багато інших.

Звертався Володимир Петрович і до класики, зокрема до поетичних творів Тараса Шевченка. Найбільш відомі з них “По діброві вітер віє” та “Тече вода каламутна”.

А скільки величальних, ліричних, жартівливих та народних календарних пісень записано разом з подільським поетом Петром Карасем по селах Хмельниччини та від рідної неньки композитора – Олени Михайлівни. Народний спів він майстерно “одягав” у притаманну лише йому гармонійну фактуру, збагачуючи її перлами подільських народно-пісенних інтонацій.

Володимир Петрович Атаман був ще й талановитим педагогом, він невтомно працював з молодими музикантами. Завжди був доброзичливим до кожного учасника хору, але водночас і вимогливим. До нього на репетиції краще усього було приходити підготовленим – тоді він сам запалювався, а від нього – всі учасники хору. Не любив жорсткого звучання і вимагав від виконавців співучості у кращих її традиціях. Через те він по праву вважається одним із фундаторів і лідерів хорового мистецтва на Поділлі.

**Володимир Дмитрик, поет,
член Національної спілки журналістів України**

Література Твори

1. *Місто над Бугом*: 3б. пісень. – Хмельницький, 1994. – 182 с.
2. *Вечірня пісня* / Сл. П.Карася // *Творче Поділля*. – Хмельницький, 1993. – С. 223–227.
3. *Любов не ділиться на три* / Сл. В.Семеновського // *Творче Поділля*. – Хмельницький, 1993. – С. 220–222.

Про В. П. Атамана

1. *Маестро Поділля* // Кульбовський М. З подільського кореня. – Хмельницький, 1999. – С. 65–66.
2. *Люшня М., Карась П.* Ми Вас пам'ятаємо, Маестро! // *Поділ. вісті*. – 2004. – 23 груд. – С. 3.
3. *Кульбовський М., Дмитрик В.* Він славив піснею Поділля // *Проскурів*. – 1999. – 22 груд.; *Поділля*. – 1999. – 24 груд.
4. *Євчук В.* Знаний і пошанований // *Поділ. панорама*. – 1997. – № 12.

Зміст

Знаменні і пам'ятні дати

Січень	4
Лютий	8
Березень	10
Квітень	13
Травень	15
Червень	18
Липень	21
Серпень	24
Вересень	26
Жовтень	29
Листопад	31
Грудень	35

<i>У 2009 році виповнюється.....</i>	<i>39</i>
--------------------------------------	-----------

<i>Імена, події, факти .....</i>	<i>48</i>
----------------------------------	-----------

6 січня – 175 років з дня народження Степана Васильовича Руданського	49
---	----

23 січня – 60 років з дня народження Володимира Миколайовича Марчука	53
---	----

6 лютого – 135 років з дня народження Оксани Михайлівни Стешенко	55
---	----

24 лютого – 60 років з дня народження Зої Олександрівни Діденко	57
--	----

27 лютого – 90 років з дня народження Віри Михайлівни Калініної	59
--	----

1 березня – 60 років з дня народження Валентини Григорівни Щур	61
---	----

6 березня – 85 років з дня народження Юрія Васильовича Букатевича.....	63
25 березня 65 років з часу визволення Проскурова від німецько-фашистських загарбників.....	66
27 березня – 180 років з дня народження Андрія Івановича Димінського.....	68
17 червня – 85 років з дня народження Володимира Івановича Ладижця	71
20 червня – 70 років з дня народження Василя Федоровича Василяшка	73
19 липня – 70 років з дня народження Валерія Олександровича Котомкіна.....	75
13 вересня – 175 років з дня народження Анатолія Патрікійовича Свидницького	79
16 вересня – виповнюється 10 років діяльності Хмельницького благодійного фонду “Хесед Бешт”	82
29 вересня – 175 років з дня смерті знаного педагога, письменника, перекладача Святого Письма на українську мову Пилипа Семеновича Морачевського	86
15 жовтня – 150 років з дня народження Євфимія Йосиповича Січінського	88
13 листопада – 120 років з дня народження Остапа Вишні.....	91

17 листопада – 175 років з дня смерті Мауриція Гославського.....	94
2 грудня – 65 років з дня народження Івана Михайловича Юркова.....	96
14 грудня – 95 років з дня народження Степана Костянтиновича Гуменюка	98
23 грудня – 85 років з дня народження Володимира Петровича Атамана	101

Довідково-інформаційне видання

Календар
знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2009 рік

Відповідальна за випуск:

Синиця Н. М.

Комп'ютерний набір, правка:

Дорош В.Ю., Рудковська Л.Ф.

Редагування: *Маковська В.В.*

Підписано до друку 2008 р. Формат 30×42/2.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman

Друк різнографією. Тираж 144 пр.

10⁰⁰

Віддруковано з готового оригінал-макету ПП Заколотним М. І.

П1033-
2009